AKİS

HAFTA... ...SI

İLHAMİ SANCAR
Millî Savunma Bakanı

Gümüşpala Ne Yapmak İstiyor ?

FİATI : 1 LİRA

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI
VB
35 inci ŞUBESİNİ
27 NİSAN 1962 de
Zonguldakta
Açıyor!
60.000 LİRALIK
HUSUSİ KEŞİDE
BU ŞUBEMİZDE HESAP
AÇTIRANLAR BANKAMIZIN
UMUMİ ÇEKİLİŞLERİNE DE İŞTİRAK HAKKINI KAZANIRLAR

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Yıl : 8, Cilt : XXIV, Sayı : 408

Yazı İşleri:
Rüzgârlı Sokak No.: 15
Tel: 11 89 92
P. K. 582 Ankara
*

İdare:
Rüzgârlı Sokak No.: 15
Rüzgârlı Matbaa
Tel : 10 61 96
*

Başyazar :
Metin Toker
*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER
*

Yazı İslerini fiilen idare eden Mesul Yazı İşleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ
*

Karikatür:
TURHAN
*

Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı
*

Klişe :
Doğan Klişe

.Bu mecmua Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlân şartları:
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak: 1.500 TL.
İlân işleri :
Telefon : 10 61 96
Dizildiği yer:
Rüzgârlı Matbaa
Basıldığı yer :
Milli Eğitim Basımevi
FİYATI: 1 LİRA
Basıldığı tarih : 22-4-1962

Kapak Resmimiz
İlhami Sancar
Paratoner

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Gürültülü ve karışık bir haftanın sonunda AKİS, bir defa daha berrak lık getiriyor. Bütün bu hafta boyunca heyecan uyandıran başlıkların bibirini takip ettiği, bilhassa Koalisyon konusunda çeşitli haberlerin verildiği gerçektir. Ama şu anda her şey, varması gereken noktaya var-, mış, hâdiseleri tabii seyirlerinin dışına çıkarabileceklerini sananlar yanıldıklarını anlayıp heveslerinden vaz geçmişlerdir. İç sayfalarda, haftanın hikâyesini bulacaksınız.

Geride kalan hafta, Basının memleket hayatındaki rolünü belli etmesi bakımından da alâka uyandırıcı olmuştur. Basın bu hafta zarfında, çok açık şekilde iki büyük kısma ayrılmıştır. Bir kısım gazetelerin manşetleri ve sütunları, havadis verme veya fikir söyleme için değil de baskı yapmak için kullanılmıştır. Tamamiyle uydurma, masa başında hayalhaneler işletilerek kaleme alınmış, "siyasi çevreler şöyle diyor", "siyasi çevreler şunu beğendi", siyasi çevreler bunu beğenmedi" diye talkin gayretinde yazılar alabildiğine yazılmış, ortalık karıştırılmış, olmayan şeyler var gibi gösterilmiş, bir yıldırım harbinin bütün unsurlarından faydalanılmıştır.

Fakat, yıldırım harplerinin bir hususiyeti vardır. Bunlarda kati netice çabuk alınmazsa ve iş siper savaşma dönerse başlayan kaybeder. Zira bütün barutunu sarfetmiştir ve gücünü yitirmiştir. Niteldin, gazete sütunlarındaki çarpışma da ayni sonucu vermiş bulunuyor. Yayın organlarım bir hedefe varmak için vasıta diye kullananlar, bir ara yaratmak istedikleri havaya Basının tamamını btirür gibi olmuşlar, ama hâdiseler onların arzuladıkları şeklide gelişmeyince haftanın sonunda perişan, yere serilmişlerdir.

Doğrusu istenilirse, sansasyonel başlıklarda siyasi olduğu kadar ticari gayenin de rolü bulunmuştur. Zira şu sırada, umumî bir tiraj düşüklüğü kendini hissettirmekte ve Basında müşkül durum yaratmaktadır. Bu durgunluğun, heyecanlı manşetlerle giderilebileceği hususunda bazı büyük gazetelerde de bir zehap uyanmamış değildir. Ama gerçek şudur ki heyecanlı manşetler, verimsiz bir yatırımdır, O an geçtikten sonra, sansasvyon merakı geri tepmekte ve okuyucu alâkasını daha da kaybetmektedir.

İşin esası şudur: Umumi efkâr, kısır politikanın kendisinden de, tartışmalarından da bıkmıştır. Dikkati ve alâkası, etrafında düğümleneceği konuyu aramaktadır. Bu konu, henüz bulunmuş değildir. Ama durum. Hükümet için bir büyük avantajdır. Eğer, nihayet harekete geçer ve elle tutulur, gözle görülür bir faaliyet devresine girerse bütün umumi efkârın sadece dikkat ve alâkasını değil, sempatisini de kazanacaktır. Halkın yok şunu istediği, yok bunu istediği tamamiyle hayaldir. Halk, iş imkânının açılmasını, gündelik hayatında iyimserliği, piyasada canlılığı ve hareketi beklemekte, onu bulamadığı içindir ki bir takım dedikodulara, çekişmelere, tartışmalara kulağını uzatmak, vaktini geçirmek zorunda kalmaktadır.

Şüphe yok ki Basın, umumi efkâra tesir eder. Ama umumi efkarın Basın üzerindeki tesiri bundan kuvvetsiz değildir. Politikacılar kendi dünyalarından biraz sıyrılır ve başka alemlere göz atabillrlerae içinde bulundukları fasit daireden kolaylıkla kurtulabilirler.

Bunun kolay olmadığı muhakkaktır. Herkes, nihayet bir belirli çevreyle temas eder. Politikacının çevresinde herkes politika konuştuğu için sandır ki memleketin meselesi budur. Ama gazetelerin durumu gösteriryor ki, memleketin meselesi bu değildir. Ne var ki, Hükümet henüz asıl ihtiyacın malzemesini Basma veremiyor. Basın nihayet, olmayanı yazacak değildir. Bir şey olmayınca da, dedikodu ve sansasyon ön plânı işgal ediyor, okuyucu bulma yarışı o sahada gelişiyor. O sahanın hiç verimli bulunmadığı bugün mükemmelen anlaşıldığına göre, haber verip fikir söylemeyi görev bilen asıl Basın, inan olsun, Hükümet kadar dertlidir.

Saygılarımızla AKİS

Cilt : XXIV, Sayı : 408

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

23 NİSAN 1962

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

İki politika anlayışı

Bitirdiğimiz haftanın içinde, milletin ibretle açılmış gözü önünde İki politika anlayışı bir defa daha karşı karşıya geldi ve bir defa daha bunlardan dürüstü, ötekini altetti.

22 Şubat hadiselerine karışanlarla alâkalı bir af teklifi, o geceyi takip eden hafta Büyük Meclise gelseydi milletin temsilcileri ayağa kalkacaklar ve tasarıyı hiç münakaşasız, alkışlar arasında kabul edeceklerdi. Tıpkı, dramatik akşamın ertesi günü, milletin makus talihini yeniden yendiğinde zerrece şüphe etmedikleri, hatta bu orada kendi talihlerini de kurtardığı için şahsi minnet hissiyle dolu bulundukları. İsmet Paşayı ayakta, alkışlarla karşıladıkları gibi.. 22 Şubat gecesi, A. P. Genel Başkanı Ragıp Gümüşpalanın, badireyi atlatabilmek için hiç bir tavizi kâfi bulmadığı, onunla birlikte bütün partili arkadaşlarının her fedakârlığa hazır olduklarıı artık hiç kimsenin meçhulü delildir.

A. P. Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala ile partili arkadaşlarının, aynı ruh haleti içinde oldukları bir gece daha vardır. 22 Şubat gecesinin üzerinden iki ay geçmişse, o birinci gecenin üzerinden altı ay geçmiştir. Bütün politikacılar, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin temsilcileriyle karşı karsıya geldikleri o gece hiç bir itiraz sesi yükseltmemişlerdir. Bir protokolun altında, gösterilen yere imzalarını basmışlardır.

Bir tek istisnasıyla: İsmet Paşa. Sâdece İsmet Paşadır ki politika anlayışından, devlet anlayışından, şeref sözü anlayışından, Anayasa hakimiyeti anlayışından en ufak fedakârlığı kabul etmemiştir Ama, ne zaman? O en kritik akşamlar!

Bundan altı ay önce, eğer İsmet Paşa vaziyet almasaydı, bugünkü af şampiyonları Kayserinin kapılarının ebede kadar kapalı kalmasını kabul edeceklerdi.

Bundan altı ay önce, eğer İsmet Paşa vaziyet almasaydı, 147'ler hakkındaki her tssarruf bir protokolün ihlali mânasına gelecekti.

Unutulmaz 22 Şubat gecesi yola, dizilen askeri vasıtalar

Hafıza-i beşer nisyan ile malûl dedikse de...

Bundan iki ay önce, eğer İsmet Paşa vaziyet almasaydı bir Albaylar Juntası, memleketin başında olmasa da, Ordunun içinde bağdaş kurup oturacak ve bir Gölge İktidar gibi fetvalar verecekti. Bu juntanın, kendisine verdirdiği önemi şuradan anlayınız ki koca Kara Kuvvetleri Komutanı -Orgeneral Muhiddin Önür- Nuri Beşer hâdisesini iki Albayla, Harp Okulunun Komutanı Albay ve Ankara Merkez Komutanı Albayla müzakere etmiş, onlardan direktif almıştır. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin hiç bir ananesine uymayan bu duruma o gece nasıl son verilmiştir, bunu, Hava Kuvvetleri karargâhında sabahlayanlar, unutamazlar.

Şimdi, durumun değiştiği havanın farklı olduğu, kuvvet dengesinin oynadığı zehabı bu İsmet Paşaya şantaj yapılabileceği, rest çekilebileeği, boyun eğdirilebileceği, inanmadığının yaptırılabileceği hayalini çeşitli zihinlerde yeşertmiştir. Bunların hepsi, bitirdiğimiz haftanın sonunda' boylarının ölçüsünü almış bulunuyorlar.

Ama, nasıl unutuyorlar ki kendileri gibi, politika anlayışı. "Köprüden geçinceye kadar ayıya dayı demek"-ten ibaret bir başka politikacı daha bu topraklarda yaşamıştır. Başı sıkıştığında "Ban neyim ki? Ben sizin ayağınız altında, şu kapı önündeki paspasım", "Siz her şeye muktedirsiniz Siz isterseniz, Hilâfeti bile geri getirebilirsiniz", "Şu kanunu kabul edin, artık her şey bitecek" demekten, gökteki ayı bile vaad etmekten, ağlayarak "Hiç haberim yoktu, Demek tekaüt etmişler? Ama siz bunun kanunî olduğunu beyan edin, bundan böyle o madde hiç kullanılmayacaktır. Size şeref sözü veriyorum" diye boyunlara sarılmaktan çekinmemiştir. O sıkışık anı geçiştirdikten sonra ise, kendisine kanmış olanları hiçe saymış, onların üzerine yürümüş, yuvalarını yapmayı marifet bilmiş, politikada ahlakın ahlaksızlıktan ibaret bulunduğunu bu millete kabul ettirtmeye, ona bu inancı aşılamaya çalışmıştır.

O politikacıyı astılar!

Hükümet

Akıl için yol

(Kapaktaki Bakan)

İsmet İnönü, gayet sakin:

"— O halde, müzakere bitmiştir!'» dedi.

Muhatapları, hayretle Başbakana baktılar. O aynı sükûnetle devam etti:

"— Toplanır ve kararınızı verirsiniz! Benim için, bu gibi hâdiselerin hiç bir önemi yoktur. Meclisin içinde ve dışında, dostluğumuz devam edecektir.. İktidarda olmak veya Muha-

Galibi Olmayan Maç

Metin TOKER

Bir siyasi buhran daha, gerimizde kalmış bulunuyor. Tamamile yersiz, tamamile zamansız, aslında incir çekirdeğini doldurmayan bir meseleden dolayı ve alaturka kurnazlığın akıllı politika sanılması neticesi çıkardan karışıklık mukadder akıbetine uğramıştır. Manevranın şampiyonları, hezimetlerinin perişanlığı içinde yerdedirler. İtibarlarından olmuşlardır, gönüllerdeki yerlerinden olmuşlardır, yüksek ve asil hesapların adamı olduklarına dair inançtan olmuşlardır. Ama maçın, bir galibi yok ki.. Çekişme, neticeleri itibariyle, içte ve dışta memlekete, millete yeni zararlara malolmuştur. Eğer bir yolu katedebüeceksek, o yolda sâdece ve yeniden mesafe kaybetmişizdir. Altı aydan beri, mütemadiyen başımıza geldiği gibi..

Hâdiselere dar bir açıdan bakıldığı zaman ve ferah İngilizlerin politikayı bir çeşit spor, bir kriket karşılaşması saymaları hatırlanırsa İsmet İnönünün zafer üstüne zafer kazandığı pek âlâ sanılabillr. Usta satranç oyuncusu Başbakan, karşısına çıkanları mat ede ede siyasetteki kudretini ve maharetini göstermektedir. Ama memleketçe ve milletçe arpa boyu ilerleyemediğiniz, bizzat İsmet İnönünün malûmu olmalıdır. Türkiye Başbakanı, durduğu yerde emsalsiz marifetler yaparak hayranlık toplayan kimse kalırsa ne kendisi fazla bir şey kazanır, ne biz. Ancak içinde bunaldığımız fasit daireyi, o korkunç çemberi kırıp bizi dışarıya çıkarabildiği ve yeni ufuklara götürebildiği takdirdedir ki ömrünün son misyonunu da ötekilere eş bir başarıya ulaştırmış olacak, gözü arkada kalmayacaktır.

Çirkin Politikacılar sâdece kendilerini yıpratmış olsalar, bunun fazla bir önemi yoktur. Bitmek bilmeyen çekişmeler, onların hepsinin üstünde, politikayı zedelemektedir. Türkiye, 27 Mayısın hemen akabinde böyle tehlikeli bir temayüle yakasını kaptırır gibi .olmuş, fakat bu hevesin bizi nereye götüreceği çabuk farkedildiğinden kurtulmuştur. Şimdi, aynı çeşit bir bezginliğin, huzuru politika gürültülerine set çeken bir otoriter idarenin faziletinde arama arzusunun, faşizmi veya nazizmi işbaşına getiren cinsten bir karamsarlığın umumi efkârda kuvvet kazandığını görmemek için kör olmak lâzımdır. Maçların hepsini İsmet İnönü de kazansa, maç seyretmekten bıkkınlığın en sonda İsmet İnönünün kendinini o engin prestijinden ve uyandırdığı güven duygularından mahrum bırakacağı açıktır. O zaman, bu vatan hangi akibetle karşı karşıya kalacak?

İsmet İnönüyü anlamamak imkânsızdır. Bir rugbi oyuncusu ki, içinde bulunduğu kümede üstünden altından, sağından solundan kolu çekiliyor, bacağına çelme takılıyor, boynuna sarılmıyor. Buna rağmen İsmet İnönü, sâdece kendi şahui mahareti sayesinde son altı ay boyunca bir kaç defa topu kapıp sıyrılabllmiş, fakat her seferinde kendisini tekrar yakalatmıştır. Koalisyon kabinesinin kurulmasıyla birlikte, 22 Şubat hadiselerinden hemen sonra Başbakan eline şans geçirmiştir. Ama hep, evvelâ kendi takımının kifayetsizliği yüzünden, müteakiben süratsizliği dolayısıyla -insaf etmek lâzımdır, bu adam 78 yaşında bulunuyor- kolunu ve bacağını tekrar kaptırmış, o hengâmenin içine yeniden düşmüştür.

Şu anda İsmet İnönü için, bizler için bir yeni şans doğmuştur. Biz, eğer bu memleketi ancak batılı bir demokratik sistemin kurtarabileceğine, ondan başka her alternatifin sâdece felaket, göz yaşı, ıstırap getireceğine, ufak tefek görüş ayrılıklarımız olsa da bir olan idealimizin esasını ancak o yoldan başarıya ulaştırabileceğimize yürekten inanıyorsak karşı tarafın gösterdiği birliği göstermeliyiz. İsmet İnönü karşıdaki melanet cephesiyle uğraşırken, gücünün bir kısmını da bizim kaprislerimizle harcarsa, bizimle oyalanırsa, bizden tam ve kati destek bulmazsa nasıl muvaffak olabilir? Bu memlekette "İyi niyetliler, birleşiniz!" diye bağırmak zamanı gelmiştir. Ses akis bulursa, namus erbabı namussuzlar derecesinde tesanüt gösterirse, iyi arzular macununun kötü emeller macunu derecesinde yapıştırma kudretine sahip olduğu anlaşılırsa İsmet İnönünün işi kolaylaşır. Sâdece Basına bakmak, manzara hakkında fikir sahibi obuaya yeter. Karşı taraf toplarını bir noktaya çevirmiş orayı döğerken biz Atatürkçüler, biz açık rejim taraftarları, Türkiyenin meselelerinin ekonomik ve sosyal olduğunda müttefik bizler hep ayrı tellerden çalıyoruz ve zihinlere berraklık yerine, karışıklık dağıtıyoruz. Kuvvetlerimizi aynı istikamette toplayabildiğimiz gün, yelkenlerimizi yeni ufuklara açabileceğiz. Bu, işin bize düşen kısmıdır.

İşin, bir de kaptana düşen kısmı var. İsmet İnönü kırık vazoyu kendi siyaset meharetiyle yapıştırmaya boşu boşuna uğraşmaktan vaz geçip bir yeni vazoyu modellemeye koyulacak mı, koyulmayacak mı? Politika labirentlerine sırtını dönerek esas hedefe yönelecek mi, yönelmeyecek mi? Eğer Başbakan, bir pürüzsüz satıh bulduktan sonra binasını yükseltmek niyetinde ısrarlıysa çok bekleyecek demektir. Pürüzsüz satıhlar, demokratik rejimlerin hususiyeti değildir. Demokratik rejimi (seçtiniz mi onun dalgalarını dindirmeye çalışmayacaksınız. Dalgaları umursamaksızın, kendi istikametinizde ilerleyeceksiniz. Politikanın kulisi daima olacaktır, o kuliste bir takım insanlar daima çırpınıp duracaklardır, oralarda demagoji, tezvir, tahrik, yalan ve iftira hep bulunacaktır. İsmet Paşa bıraksın, oranın meraklıları didinsinler dursunlar. Eğer o arkasını dönüp bakmazsa, eğer o geniş yürekle Türkiyenin gerçek meseleleri üzerine yürürse karşı taraf onu, bu sefer yakalamayacaktır. O zaman bizzat İsmet Paşa millet içinde, umumi efkârda ve Parlâmentoda ummadığı, bilmediği desteği bulacaktır.

lefette bulunmak, önemli değildir. Gidiniz, görüşünüzü tesbit ediniz!" -

Başbakan İsmet İnönünün muhatapları -A. P. Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala ve arkadaşları, hayli bozulmuş halde Başbakanlığın beyaz mermer merdivenlerini indiler. Kendilerini, saatlerdir orada nöbet tutan gazeteciler karşıladı. İçlerinden bir tanesi -Yeni Sabah muhabiri- Gümüşpaladan Başbakanlık peşinde olup olmadığını sordu. A. P. Genel Başkanı hışımla, sualin maksatlı bulunduğunu belirtti, sonra hiç bir görev kabul etmemek niyetini söyledi. Ama, adamakıllı kızmış bulunduğunu anlamak için ziyadesiyle akıllı olmaya lüzum yoktu. A. P. ekibi, bitirdiğimiz haftanın sonundaki cuma akşamı, Başbakanlığı işte bu hava içinde terketti.

İsmet İnönüyü, "o halde müzakere bitmiştir" demeye mecbur eden sebep, Gümüşpalanın başkanlığındaki A. P. heyetinin bir noktada ısrarıdır. A. P. liler, 22 Şubat affını kabul için şart koşmaya başladılar ve ise "Siyası af da, beraber çıkmalı" diyerek giriştiler. Bu tezi ileri sürerken Ragıp Gümüşpala, bazı yüksek çevrelerin ümit verici telkinleri altında olduğunu saklamak lüzumunu hissetmedi. Siyasi affın havasının hazır olduğu inancı Koalisyonun A. P. kanadına hakim olur olmaz, D. P. nin bütün siyasi telakkilerini ve usullerini benimsemiş bu partide bir "herkesin önüne geçme hevesi" belirdi ve gayretler o hedefte toplandı.

İlk hayal sukutu, Başbakanın boyla bir pazarlığı kati şekilde reddetmesiyle A, P. taktisyenlerinin başına İndi. Ama, minarenin kılıfı hazırdı. Zira, doğrusu istenilirse, İsmet Paşa gibi bir adamın ilk kabadayılık gösterisinde teslim olacağını hiç kimse hayal etmemişti Hemen, piyesin ikinci perdesi sahneye koyuldu. Büyüklü küçüklü çevreler derhal bir havanın yayılması için kolları sıvadılar: Yassıada mahkûmlarının salıverilmeleri konusunda herkes mutabıktır; bir istisnasıyla: İsmet İnönü! Oklar derhal Başbakana çevrildi. Hesap, İsmet Paşanın böyle bir itham altında kalmamak için yelkenleri suya indireceği, yani şirretliğin prim yapacağıydı.

Kaya gibi

İnönü, ikinci taarruz dalgası karşısında da sımsıkı durdu: Hakkında açılacak hiç bir suni kampanyaya aldırmıyor ve kararından dönmüyordu. 22 Şubat akşamı, bütün politikacılar bîr şeref sözü vermişlerdi. Hiç kimse bu sözü tutmasa, İsmet Paşa tutacaktı. Siyasi affa gelince, Hükümet Programındaki bütün vaadler Hükümet tarafından, tesbit edilecek . zemi.nde ve zamanda yerine getirilecekti. Başbakan, Meclis ilk atıfeti 22 Şubat için gösterirse ikinci bir atıfetin daha az tepki yapacağına dair inancını A. P li arkadaşlarından saklamadı ve Kayserinin kapılarını açmak için buna güvendiğini de hissettirdi. Ama "A. P. li arkadaşlar"uun bir kısmı istikbal için yatırım yapmak, diğerleri Bakanlık koltuklarına, bugünkü sahiplerini atıp oturmak Hırsı ve hevesiyle yanıyorlardıı, Kayseriye, pek aldırdıkları yoktu. Madem ki İsmet Paşa böyle bir gayret içindeydi, neticenin meyvalarını niçin kendileri toplamayacaklardı? Ancak, Başbakanın mukavemeti işin kolay sökülemeyeceğihi D. P. vârislerine gösterdi

O zaman, A. P. nin organları yalan üzerine bina edilmiş bir yayına giriştiler. Mahkûm ailelerinden müteşekkil bir "kara elbiseli kadınlar" topluluğu zaten hazırlanmıştı. Bunlar, çeşitli kimselere gideceklerdi. Görüşmelerden sonra A. P. organları sunun ve şunun, bunun ve bunun affa can-ı gönülden taraftar olduğunu ilan edeceklerdi Eh, Devlet Başkanı zaten daha önceden bu kampanyayı destekleyecek malzemeyi temin etmişti. (Bk AKİS - Sayı : 407) O zaman, hiç kimse Kayserinin kapılarının bu şekilde açılması karşısında vaziyet alamayacak, emrivaki kabul edilecekti. Evvelâ Kuvvet Kumandanlarına, sonra Senato Başkanına bu şekilde demeçler atfedildi. Gerçi her iki palavra da teksip olundu ama, buna aldırış edildiği yoktu. Bir yıldırım harbine girişilmişti ve maksat zor kullanarak Yassıada mahkûmlarını salıvermekti. Tabii bundan sonra, bunlara siyasi haklarının iade edilmesi kampanyası açılacaktı. "Kara elbiseli kadınlar" topluluğu son olarak Genel Kurmay Balkanına gitti Cevdet Sunay, beklenileceği veçhile, bunda Orduyu alâkadar eden bir taraf bulunmadığını, meselenin Meclis işi olduğunu söyledi. Cumhurbaşkanını da, dramatik bir akşamdan sonra Meclis seçmemiş miydi ve bir başka aday, Ali Fuat Başgil senatörlükten istifa etmemiş miydi? Parti liderleri ve ileri gelenleri ise, kendi aralarında bir protokol imzalamamışlar mıydı? Hani, Yassı* ada mahkûmlarının affının düşünülmediğine dair bir protokol?. Türk Silahlı Kuvvetleri politikaya karışmak niyetinde değildi. Anayasanın maddelerini de biliyordu. Sâdece, Başkomutanından en ufak rütbeli mensubuna, bir belirli temayüle sahipli. O kadar!

Buna rağmen, Genel Kurmay Başkanının "Aman hemşire hanımlar, ne zahmet edip bana geldiniz? Meclise gidiniz!" mân asındaki sözleri dahi, hazırlanan kampanya gereğince Yeni İstanbul - Son Havadis . Büyük Zafer triosu tarafından "Ordu, Yassıada mahkûmlarının salıverilmeleri için göbek atıyor!" havası ile belirli çevrelere duyuruldu.

Eh, böyle bir hava estirilince İsmet Paşa, "Bir, İsmet Paşa bu işi istemiyor" dedirtir miydi?

Ama İsmet Paşanın, ömrünün 78. yaşında bu çeşit propagandalara hiç önem vermediğini ve bir çuval inciri berbat edip dünyânın bazı kimselerin başına, daha mühimi, o kadar emeli verdiği rejimin basına yıkılmasına ve-

İlhami Sancar Eskişehirde kumandanlarla

Söz bir, Allah bir!

»ile verecek bir "kolay yol"a sapmak niyetinde bulunmadığı haftanın sonunda meydana çıkmakta gecikme-. di.

Al takke, ver külüh

Gümüşpala ve arkadaşları, Başbakanla arka arkaya iki gün görüştüler, tek gün ile ikinci gün arasında, İnönünün tutumunda hiç bir değişiklik olmadı. Koalisyonun lideri ortaklarına açık açık ve samimi şekilde durumu anlattı. Gümüşpala ile arkadaşları, ilk toplantıda Başbakanı bir tarih söylemesi için sıkıştırdılar. İnönü, böyle bir imkâna sahip bulunmadığını, her şeyin şartlara bağlı oldu--unu söyledi.

Gerçekten, düşünmek lâzımdır. Siyasi af için bir tarih öylenebilirse, tarihin söylendiği an affı yapmak kabildir demektir. Zira. eğer af bir takım çevrelerin buna tamamile hazır hale getirilmesiyle kabil olacaksa tarih ilân edildikten sonra hazırlık yapılması bahis konusu olmaz. Yok, bu imkân zaten varsa niçin affı hemen yapmamalı? İnönü, muhataplarına bunu anlattı ve Hükümete güvenmelerini istedi. Gümüşpala ve arkadaşları, ertesi gün tekrar gelmek üzere Başbakandan ayrıldılar.

O akşam. A. P. de hararetli görüşmeler oldu. Evdeki hesap çarşıya uymuyordu; İnönü, gürültüye pabuç bırakmıyordu Başbakanın bir tarih- söylemeyeceği anlaşıldığında A. P. aklıevve'leri başka bir taktik düşündüler: Peki, İsmet İnönü siyasi affı Meclisin tatilnden önce çıkarabileceğini niçin açıklamıyordu?

Cuma günkü toplantı, işte bu manevranın etrafında döndü. Gümüşpala ve arkadaşları önce gene "tarih" işini denediler. İsmet Paşa, fikrini tekrarladı. O zaman, hazırlanmış ikinci alternatif ortaya çıkarıldı. Ama Başbakan, bunu da reddetti Kâhin değildi ki, şartların nasıl gelişeceğini bilsin. Bu anı geçiştirmek için bir vaade bulunmak, vaadin vadesi gelince ise bahaneler arkasına sığınmak da- Gümüşpalanın, 22 Şubat akşamı için yaptığı gibi. İsmet Paşanın politika anlayışına sığmıyordu.

Konuşma bu vadiye dökülünce, A. P. liler hazırladıkları blöfe giriştiler:

"— O halde biz de, A. P. nin Koalisyonda kalıp kalmayacağını tezekkür zorundayız!"

İşte İsmet İnönü "Müzakereler bitmiştir Gidin, görüşünüzü tesbit edin" sözünü bundan sonra söyledi.

Şafak atınca..

Gümüşpala ve arkadaşları, önce Meclise geldiler ve orada durumu A. P. ileri gelenlerine anlattılar. A. P. nin taktisyenleri, partiyi Ordu ile karşı karşıya getirmemeye önem veriyorlardı. Bu yüzden, Adananın unutulmaz D. P. li valisi Turhan Kapanlıyı Basın Odasına gönderdiler ve partilerinin 22 Şubat affına aleyhtar olmadığını resmen bildirdiler. Arkadan A. P. Genel Merkezine gidildi ve orada, sabahın 355'îne kadar süren bir toplantı yapıldı. Toplantıda varılan karar şu oldu: Genel İdare Kurulu, A. P. nin Koalisyonda kalmasına taraftardır. Genel İdare Kurulu, 22 Şubat affı için beyaz oy verilmesini doğru bulmaktadır. Genel İdare Kurulu, bu iki hususun A. P. Meclis Grubuna telkini ve kararın ona bırakılmasını istemektedir. Ama toplantı

Kulağa Küpe

Takvim!

Bir ısrar, bir ısrar: illa, tarih söyle!

Peki!

Al mührü, sen tarih söyle!..

Ama, dünyanın başına yıkılacağı tarihi değil.. Dünyanın başlarına yıkılacağı kendilerine peşin peşin İvaber verildiği halde, bu dünyanın altında kılmış talihsizlerin sırtından yükün kalkacağı tarihi!

Hemen, hatıra geliyor, değil mi: Tarih tekerrürden ibarettir.

bir başka gerçeği daha ortaya koydu: Cevdet Perin tipi, bütün ihtirası Bakan olmak bir takım küçük çaplı insanların -Cevdet Perinin Bakan olmak için kendi kendine verdiği referans: Ben İsmet Paşaya, Kâmuran Evliyaoğludan daha iyi hizmet ederim!- A. P. camiasında rol oynadığı gerçeği! Gerçekten, *A.P. nin* yarattığı son buhran, kulağına fısıldananlara bakıp koz kıran talihsiz Gümüşpala ile "Sen kalk, ben oturayım"cı Bakanlık heveslilerinin rejimi dejenere etmekte fayda uman meşhur "ırkçı ekalliyef'le elele vermesi neticesidir.

Ama, üç grubun bilmediği üç husus vardır. Gümüşpalanın kulağına fısıldayanlar, pabuçun pahalılandığını hissetmişler ve sözlerini geri almışları hatta onları hiç söylemediklerini bildirmişlerdir. Şimdi o çevrelerin resmi görüşü "Affın zamanının gelmediğinden ibarettir Bakanlık heveslilerinin unuttuğu, İsmet Paşaya yumuşaklıkla her şeyin yaptırılabileceği, şantajla hiç bir şeyin yaptırılamayacağıdır, Nihayet ırkçı ekalliyet, azgınlığın insanları nerelere götürebileceğini kolaylıkla unutmaktadır.

Bitirdiğimiz haftanın içinde, bu gerçekleri açıklamış olan bir basiretli -ve, alâkalılarla her gün temasta olduğu için onların gerçek temayüllerini bilen- Bakan bu yüzden en yük sek çevrelerin dahi yıldırımlarını üzerine çekti ama, haftanın sonunda hasımlarının değil, onun dediği olunca çok kimse gaflet uykusundan uyandı. Bu Bakan, İlhamı Sanardır..

İlhami Sancar, Koalisyon Kabinesinin Milli Savunma Bakanıdır.

Başbakan İnönü kumandanlarla birlikte

Askerin dilinden asker anlar

Sorumsuzlar Diktatoryası

Türkiyede, son yıllarda bir "politika anlayışı" çeşitli anlaşmazlıkları doğurmuştur. Bu anlaşmazlıklar, önce C. H. P. de belirmiştir. 1950 mağlubiyetinden, hele 1954 hezimetinden sonra, bir çok lider Meclis dışı kaldığında "parti politikası'nın kim tarafından tâyin edileceği çekişmelere yol açmıştır. Bir grup, "Parti Merkezi"nin hakimiyeti tezini tutmuş, bir başka grup Parlâmento içi kuvvetin üstünlüğü görüşünü savunmuştur. Bu elbette ki, Meclis Gruplarının bayrak açması demek değildir. Parti Grupları partilerinin programı ile bağlıdırlar. Ama, umumi siyasetin dışında sorumsuz "Parti Merkezi" politikacılarının hakimiyet kurmalarına, C. H. P. içinde herkesin önünde İsmet İnönü karşı durmuştur. İsmet İnönü böyle bir vesileyle "İttihat ve Terakki usullerinin hortlatılmasına asla müsaade etmeyeceğini bildirmiş, "Parti Merkezi Diktatoryası" da C. H. P. de revaç bulmuştur.

Bugün, İsmet İnönü Başbakan olarak, Muhalefet Lideriyken sahip olduğu fikirlerini Koalisyon içinde ciddiyetle savunuyor. Bugün, bir "Parti Merkezi Diktatoryası" peşinde görünen ve sorumsuzların sorumlulara politika dikte etmesini isteyen A. P. dir. Daha doğrusu, A. P. nin belirli bir kanadıdır. Gerçi böyle bir temayülün C. H. P. çevrelerinde hiç bulunmadığını söylemek zordur. Ama Genel Başkanın icra organının başında bulunması, hal yolu bulmayı kolaylaştırmakta, "Parti Merkezi"ni yerine oturtmakta, bu merkezin rolünü murakabeye inhisar ettirtmektedir. -Tabii, Karanfil Sokakta bir hayatiyet olursa..- Buna mukabil, A. P. Genel Başkanının Hükümete dahil olmaması neticesi, iktidardaki A. P. de, başında Genel Başkan, bir Muhalefet Grubu teşekkül etmiştir. Siyaset bayatımızda hüküm süren karışıklığın bir sebebi budur. Sorumluluk taşıyan A. P. Bakanları, Hükümetin değil, Parti Merkezinin elemanları gibi görülmek istenmektedir. Hükümet Başkanıyla aynı görüşe sahip olduğunu söylemenin bir Bakan için kusur sayılması, sâdece A P. nin dünya politika edebiyatına hediyesidir.

Bunun başka türlüsü politika ve devlet idaresi olmaz, olsa olsa cengel olur. Zira ancak siyaset cengellerindedir ki hükümetler ve onların başındakiler Parlamentoya değil, Parti Merkezlerine karşı mesuldürler. Parlamento, bu! Elinde yetki var. Bir hükümetin tutumunu beğenmezse, onu kendi temayüllerine ve memleket menfaatine aykırı bulursa düşürür. Ama Karanfil Sokak veya Tuna Caddesi, dışardan gazel okumaz.

A. P. Genel Merkezi
Hayalhane

Sakin bir adam

Bitirdiğimiz haftanın sonunda bu hadiselerdir kî nazarları bir kere daha Türk Ordusuna ve onun Bakanı bulunan İlhami Sancara yöneltti. Sakin tavırlı güleç yüzlü Milli Savunma Bakam A. P kanadında birden "persona non grata" ilân edildi.

Aslında Sancar sözleriyle Ordunun esas hislerine tercüman oluyor ve siyasi bir affın zamansızlığını savunuyordu. Bitaraf çevreler Sancara hak verdiler.

22 Şubat tasarısının Meclise sevkiyle büsbütün günün adamı haline gelen Sancar 1907 yılında Tirede doğdu. Babası Manisamn Gördes ilçesinde, o sıralarda P. T. T müdürlüğü yapmaktaydı. Fakat llhami Sancar annesinin ziyaret maksadıyla gittiği dedesinin evinde dünyaya geldi. Sancarrn ailesi leyleği uçarken görmüş olmalı ki bundan sonra Egede bir seyahattir başladı. Sancarın babası Lûtfi beyin memuriyeti sebebiyle, bütün Egede dolaştılar durdular. Nihayet Kemalpaşada karar kıldılar. Zaten Sancarın bütün çocukluğu Kemalpaşada geçmiştir. Küçük çocuk gözlerini hayata Balkan harbinin borazan sesleriyle açtı. O tarihte hatırladığı en mühim hâdise asker sevki sırasında söylenen "Ey gaziler" marşına ayak uyduran Mehmetçiklerin Kemalpaşa sokaklarından geçip cepheye gitmeleridir.

İlhami Sancar ilk tahsiline baştadığmda ortalık hayli karışıktı. Nitekim Sancar ilkokulun son sınıfına devam ederken Yunanlılar Kemalpaşayı işgal ettiler. Sancarın hayatındaki mühim hâdiselerden biri de, işgal yılları oldu. Evvelâ okul kapatıldığı için tahsil yarım kalıyordu. Sonra, babası Lûtfi bey de açıkta bırakılıyordu. İşgalle birlikte Sancar ailesine -sefalet ve sıkıntı da geldi

Bir müddet sonra Lûtfl bey Düyunu umumiye memuru oldu. Fakat son derece çelebi bir adam olduğundan işlerinin bir kısmını oğluna devretti.

Sancarın hayatındaki ilk işi de at üzerinde tarlaları dolaşmak suretiyle babasına yardım oldu. Bu arada memleket ahvaliyle de ilgilenmeğe devam etti. Yaşı küçük olmasına rağmen kafasını kullanabiliyordu. İstanbuldan gizlice Kemalpaşaya gelen gazeteleri bir baba dostu olan Salim beyle okumağa ve el altından okutmağa çalıştı. Atatürk hakkında da malûmat toplamağa uğraştı. Atatürk hakkındaki bilgisi bir albümdeki resimden ileri geçmiyordu O resimde Atatürk Çanakka. lede Seddülbahirde gözüküyordu. Kemalpaşada bu tarihi albüm o sıralar-

da bir kitab-ı mukaddes gibi elden ele dolaşmağa başladı.

Sancar için, ilkokul yerine kaim olan ve Müdafa-i Hukuk Cemiyetinin himayesinde tedrise başlayan bir dersaneye girebilmek imkânı hasıl oldu. Ancak orada bütün günler öğrencilerin hatim indirme yarışlarıyla geçiyordu. Sancar bu sıkıntılı devrede dişlerini sıka sıka üç defa hatim indirdi. Milli Mücadele harekâtım İstanbuldan gelen gazeteler ve ağızdan ağıza dolaşan haberlerden takip ediyorlardı. Nihayet müjdeli haber bir gün çıkageldi. Atatürk zaferi kazanıyordu Kemalpaşadaki Yunanlı birlikler ortalığı talan ederek İzmire çekilmeğe başladılar. İşte bundan sonra bir kere daha Sancar ailesine yangın, talan ve sefalet ıstırap getirdi. Yunanlıların çekilmesinden sonra ' top sesleri ortalığı kapladı. Bir müddet sonra da kurtuluşun müjdecisi Mehmetçik "Ankaranm tasına bak" türküsünü söyleyerek Kemalpaşaya girdi.

Göz yaşartan tablo

Sancarın hayatının en heyecanlı hatırası o sırada cereyan etti. Milli Savunma Bakanı bu hatırayı naklederken, gözleri yaşarır.

Atatürk, o gün meşhur açık otomobiliyle Kemalpaşaya girdi. Muzaffer kumandanın üstü başı toz toprak içindeydi. Yanında Mareşal Fevzi Çakmak da vardı. Mustafa Kemâl Paşa bir gece Kemalpaşada kaldı ertesi gün İzmire müteveccihen yol.' çıktı.

Sancarın hayatı bundan sonra değişikliğe uğradı. Kurtuluşla birlikte tekrar okuma imkânları da belirmişti O yıl. ilkokulu bitirdi ve İzmire orta ve lise tahsili yapmağa gitti. Ayağında kilot pantalon, başında kalpakla İzmir lisesinde tahsiline başladı. Liseye devam ederken çalıştı da. Yunan işgalinin Kordon boyunda bıraktığı kalıntıları temizleyerek yolları açtılar. Leyli başladığı liseyi Milli Mücadelenin heyecanı içinde bitirdi. Sonra tereddütsüz Ankara Hukuk Fakültesine gitti. Zira Ankaranın havasını pek merak ediyordu. Başkent Ankarayı tahmin ettiği, çelik gibi havası içinde buldu. 1929 - 1930 yılında başlayan Hukuk tahlili 193S yılında sona erdi- Bir tesadüf, Sancarın ilk vazifesi Kemalpaşaya isabet etti. Çocukluğunun geçtiği, acı tatlı hatıralarının saklı bulunduğu Kemalpaşada hakimlik stajını tamamladı. Cumhuriyetin 10 yılını da o sıfatla gene Kemalpaşada kutladı. Hakimlik stajını yanında yaptığı hakim., eski bir kadı idi. Birlikte 10. Yıl Marşını şevk içinde ezberlediler. 1934 yılında Sancar yeni bir vazifeye tayin edildi. Bu, İzmir İcra Ha-

Devletin Malı Deniz!

Kamuran Evliyaoğlu

yani, bu devletin malını kim eline geçirirse, kendisinden evvelkilerin bir çeşit davranışları nasıl tenkide uğramıştır, bunu unutup aynı çeşit davranışı benimsemeye mecbur mudur diye insan düşünmeden edemiyor. Kırmızı plâkalı otomobillerin C H.P.li Bakanlar tarafından kullanılış tarzının en ziyade aleyhinde olanlar, D. P. Bakanı olur olmaz seleflerine rahmet okuttular. D. P. li Bakanların karakuşî tasarruflarına şiddetle cephe alanlar, C. H. P. Bakanı sıfatıyla duman attırıyorlar.

Radyo! Bu müessesenin bir iktidarın değil, hatta bir hükümetin bile değil, devletin ve milletin olduğu ne kadar çok söylenmiştir, ne kadar çok yazılmıştır. Şimdi, bunların sanki hepsi unutuldu. Sanki, Meclis Saatinin bir "Meclis haberi verme'' değil de "Bakan konuşması yayını" olduğu tenkidi hiç yapılmamış.. Yahut, mikrofon basma geçip parti politikası yapılması tenkit konusu olmamış!

Kadirli kaymakamı konusunda, bütün dinleyiciler, elhak, İçişleri Bakanının, görüşünü teferruatına kadar öğrenmek fırsatını bulmuşlardır. Peki ama, sorunun sahibi ne demiş? Ha, o mu? Onun dediği önemli olmamalı ki, zamanın onbeşte ondördü Hükümet Görüşüne, biri de milletvekilinin fikrine ayrılmıştır.

Ya, Maliye Bakanının ültramodern "mali konuşması"'na ne demeli? Bir Bakanın mikrofon başına geçip Başbakanım methetmesinin iyi karşılanmadığını görmek için engin bir politika sezgisine lüzum yoktur. Bunlar, düzelmeyen Radyonun şikâyet konusu sâdece iki aksaklığı. Yoksa, her Meclis Saatinde kafalar Bakan görüşleri ile ütüleniyor, her konuşma bir tadsız tuzsuz konuşma olmaktan ileri gidemiyor. Meclis Saatinde Bakan konuşması verilmez mi? Verilir tabii.. Ama, lafın tekeli ona devredilmemek şartıyla. Mikrofona Bakan çıkmaz mı? Kim demiş? Ama, millete memleket işleri, yahut bir politika hakkında bilgi vermek, bir konuda umumi efkârı aydınlatmak için.. Yoksa "Büyük Adam Edebiyatı" yapmak maksadıyla değil.

Yerleşmiş âdetlerin kolay değişebileceği, şüphesiz hayal edilemez. "Kırmızı Plâkalı Araba Çakası" ne şu şahsın, ne bu şahsın hastalığıdır. Bu, toplumun bir rahatsızlığıdır. O yüzdendir ki Ahmet gidiyor, Mehmet geliyor ama Bakanlar resmi otomobili berbere gitmekten vazgeçmiyor. "Devlet benim!" zihniyeti de böyle bir mikrobun neticesi. Radyonun tarafsızlığı da, derece derece, bir noktaya gelip dayanıyor ve oradan öteye geçmiyor.

Eğer insaflı olmak gerekirse, bütün bu konularda "eskiden beter" hal olduğunu söylemek imkânı yoktur. Hatta, eskiyle kıyas edilemeyecek bir terakkiden bile bahsedilebilir. Ama, işin henüz başındayız da..

Zira, D. P. iktidarı da işin başında tatbikatta ölçülü, fakat zihniyette selefinden farksızdı ve aradan kısa zaman geçince görüldü ki esas olan tatbikat değil zihniyettir.

Tatbikat kısa zamanda, zihniyete adapte oluveriyor/

kimliğiydi. Aynı sene ise asker olmak üzere Şubeye müracaat etti. Fakat sıhhı muayenesinde pek başarılı çık--adığından o zamanki tâbirle "Nahafet-i bedeniyesine binaen sene-i atiyeye terk" edildi. Buna son derece üülen Sancar geri döndü. Bir yıl sonra ise, Selimiyede er olarak hazırlık kıtasmda vatani vazifesine başladı. Hazırlık kıtası bitince Halıcıoğlunda. bulunan Yedek Subay Okuluna geçti Aynı okulda Fatih Rüştü Zorlu ile birlikte eğitim gördü. Okul bitince İzmir mıntıkasına, gene o zaman kî tabirle "Yarsubay" olarak gönderildi. Askerlik süresi sonunda Menemen savcılığına tayin edildi. 1939 yılında İzmir Nöbetçi Savcılığına getirildi. Son vazifesi Ürgüpte oldu. O yıl istifa ederek avukatlık yapmayı arzu etti. Nitekim istifa etti ve İzmire gelerek avukatlığa başladı O arada kendi gibi bir hukukçu olan bir hanımla evlendi. Bu sırada ikinci defa askere çağırıldı. İhtiyat zabitliğini Seferihisarda ikmal etti. İzmire ikinci dönüşünde, piyasayı pek sönük buldu. Düşündü ve karar verdi. Herkes İstanbula eğlenmeğe, gezmeğe gidiyordu. O da çalışmaya gidecekti Kararını hemen fiiliyata intikal ettirdi 1942 yılında İstanbula yerleşti ve avukatlığa başladı

Biz İsa Değiliz!

Nisan ayının sonunda, Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin Landraya gidiyor. Bağdat Paktı diye bilinen ve Bâğdatsız kalmış olmasına rağmen bu adını muhafaza eden CENTO'nun Bakanlar Konseyinin toplantısına katılacak.

CENTO'nun, baştan itibaren, başarılı bir pakt olduğunu iddia etmek kolay değildir. Bir defa, arap âlemine batının açık bir kapısı olmak vasfını, işin aslına bakılırsa 'hiç kazanamamış, bilâkis bu filemi batıya ve bilhassa bize daha fazla düşman etmiştir. Irak ihtilâlinden fiaıra, dış görünüşün tamamen aksine, daha insicamlı milletleri bir araya getirdiğinden bir şans elde etmiş, fakat o da iyi kullanılmamıştır. Bugün CENTO daha vahim bir kriz geçirmektedir. Pakistanın Eyüp Hanı, alınması gereken vaziyeti almış, bu birliğin ya yaşamasını ya ölmesini, her halde sürünmemesini sağlayacak bir tartışmayı açmıştır. Ayın sonunda Londrada, uyuşuk paktın Bakanlar Konseyine bu, canlılık verecektir.

Bütün CENTO devletleri ve pakta tam üye olmamakla beraber paktın temelinde bulunan Amerika NATO'daki gibi bir Yüksek Kumandanlığın kurulması hususunda mutabıktır. Eyüp Han, bu kumandanın bir amerikalı olmalını istemektedir. Bu suretle Amerika, CENTO içindeki deve mi, kuş mu durumunu terkedeeek, ciddi sorumluluk alacaktır. Böyle cesur bir tutuma, Washington henüz ılınmamıştır. Kennedy idaresinin, tarafsızları kırmamak gayesi bunun bir sebebidir. Bir başka sebep, Rusların şiddetli hücumlarına vesile vermek endişesidir. Ama Eyüp Han talebinde ısrar edeceğe benzemektedir ve bunda kendisine hak vermemek güçtür.

İşin bir başka cephesi, bizim için önemlidir. Yüksek Kumandanlık kurulursa, İngiltere bunun başına kendisinden bir generali getirmek istemektedir. Hatta aday hazırdır -Sir Charles Jones- ve CENTO kuvvetlerini bir ingilizin komutası altına vermeye Türkiye ile İranın hazır bulunduğu hesap edilmektedir. Bu, hatalı bir hesaptır

Bugün Türk umumi efkârına, İngiltenenin bir süredir bize karşı takındığı tavır karşısında böyle bir durumu kabul ettirtmek Hükümetin kolay başaracağı bir iş değildir. Kaldı ki Hükümet de, bu çeşit bir gayreti göstermek için hiç bir sebebe sahip sayılmaz.

Eyüp Han
Doğru söyleyeni...

İngiltere, bizini meselelerimize karşı anlayış göstermeyen müttefiklerimizin başındadır. Hatta hareketlerini, müttefik sıfatına yakıştırmak bile güçtür. Son zamanlarda bütün fesat tohumları Londradan yayılmaktadır. Amerikanın meşhur Fleteher Warren'ini, Türkiyedeki gerçek durumu hiç bilmemekte aratmayan bir siyasi temsilci, onun yanında anglo - sakson umumi efkârım aleyhimize çevirmek içki imkânları neyse hepsini kullanan ruh hastası bir gazeteci bugün İngiltereyi, Türk - başkentinin en antipatik memleketi haline sokmuştur. Türkiyeye mutasavver NATO yardımını kısıtlama istikametinde beliren son "Londra Tefsirleri" bu hislerdeki hak derecesinin yeni delilini teşkil etmiştir.

Merak edilecek bir husus: Yani, İngiltere ne sanıyor? Türkiye İngiltereye muhtaçtır da, İngiltere Türkiyeye ihtiyaç hissetmemekte midir? Bugünkü dünya, karşılıklı dayanışma esasına dayanan dostluklar dünyasıdır. İngilterenin ise, XIX. Asır İngilteresi olmadığım hatırlatmak bir sırrı faş etmek değildir. Türkler, kendilerine karşı ısrarlı düşmanlık gösterisinde bulunulmasından hiç hazzetmezler. Türkler bir yanaklarına fiske vurulduğunda, öteki yanağını uzatanlardan da sayılmazlar. Bize kim nasıl muamele ederse, öyle muamele görür. ngiliz dostluğu bizim için inanılmaz derecede kıymetlidir. Bu dostluğun korunması için Londramn da gayret göstermesi şartıyla..

Bu böylece bilinirse, yalnız ay (sonundaki CENTO toplantısında değil, bütün yalan istikbalde adımlar daha dikkatli atılır.

Başbakan İnönü Kumandanlarla Ordu Şurasında
Ordunun meseleleri inceleniyor.

Politika içinde

İlhami Sancarın politikaya fiilen katılması oldukça eskidir. Sancar Cumhuriyetin 16. Yılında kendini C. H. P. içinde bulmuştur Nitekim 1939 yılında İzmirde Karşıyakada C. H. P. ye kaydolmuş ve fiilen politika içine girmiştir. İstanbula yerleşince bu faaliyetine daha da hız verdi Önce Beyoğlu Halkevi reisi oldu. Sonra, ilçe Başkanlığına seçildi. 1950 seçimleri arefesinde C. H. P. İstanbul İl başkanlığına getirildi, İl başkanlığına seçimle gelen ilk C H. P. İl Sancardır. Gerçi başlangıçta bir takım siyasi hazımsızlıklarla karşılaştı ama, onları sükûnetle karşılamasını bildi. 1950 seçimleri kaybedilince Sancar, C. H. P. yi gençleştirme faaliyetine girişti. İdari mekanizmayı genç elamanlara devre gayret etti Kadın ve Gençlik kollarının kurulmasına ön ayak oldu. 1953 yılında Halkevlerinin kapatılışını acı ile seyretti. Daha sonra C. H. P nin mallarının müsaderesinin burukluğunu yüreğinde duydu. Fakat bu Sarıcan ve arkadaşları m yıldırmadı. Hemen toparlandılar, kuvvetli ve azimli bir muhalefete giriştiler. 1955 de Sanoar C. H. P. Meclisine seçildi. 1961 de ise Kurucu Mecliste vazife gördü 15 Ekim seçimlerimle de İstanbul milletvekili olarak meclise girdi

Orduyla bağlantı

Sancarın ordu ile yakınen teması 1957 yıllarında 9 Subay Hâdisesi sebebiyle olmuştur. Bir grup subay bir tertiple mahkemeye verilince, onların avukatlığını Sancar üzerine aldı. Cemal Yıldırımı evvelden tanıdığı, Faruk Güventürkle şahsi dostluğu olması sebebiyle onla--ın dertlerini yakınen biliyordu. Nitekim başka avukntlarm da katıldığı meşhur dâvayı başarıyla neticelendirdi.

Milli Savunma Bakanı halen Ankarada Hanımeli sokakta bulunan 47 numaralı apartmanın 7 ci dairesinde, yalnız başına yaşamaktadır Her vazifeyi muvakkat kabul ettiği için İstanbuldan evini nakletmemiştir. Zaten eşi İstanbulda Ticaret Mahkemesi hakimidir. Sarıcarın çocuğu yoktur. Hayatı son derece sâde ve sakin geçmektcdir. Çok sigara içer İçkiyi akşamdan akşama bir kaç kadeh olarak kullanır. Eğlence hayatını sevmez. Fırsat buldukça okur. Politikacılara mu-

Nuri Beşer adalet önünde
Son pişmanlık

Milat olan şeker hastalığı pençesini Sancara da uzatmıştır. Normal bir rejim yapmaktadır. Günde mutlaka 7 saatlik uykusu vardır. Hayatının en büyük zevki Bostancıdaki evinin bahçesiyle uğraşmaktır.

Dananın kuyruğu

Koalisyonun A. P. kanadının kati durumu, salı günü Meclis ve Senato Gruplarının yapacağı müşterek toplantıda belli olacaktır. O gün A. P nin temsilcileri 22 Şubat affı için de, Koalisyonda kalıp kalmama hususunda da kararlarını vereceklerdir. Cuma akşamki usun toplantının havali, A. P. için şansın Koalisyondaki yerini başkasına kaptırmamak oldu--u intibaını kâfi derecede uyandırmıştır. Anlaşılan başka bir gerçek, şahsî Bakan olma heveslerini tatmin için bir takım kimselerin -tıpkı D. P devrinde olduğu gibi - Romayı yakmağa hazır bulunduklarıdır. A. P. li temsilcilerin, arabalarını böyle yıldızlara bağlamaları ihtimali yakın bir ihtimal değildir. Nihayet, bir takım çevrelerin gerçek temayüllerinin de Yeni İstanbul - Son Havadis- Büyük Zafer triosunun aksettirdiği temayülden 180 derece uzak olduğu ve A. P. nin birden bire kendisini açıkta muallakta hissetmesinin kuvvetle muhtemel olduğu ortaya çıkmıştır. İnönüyle münasebetlere gelince, açıklık ve dürüstlükle her makul görüşün Başbakanın desteğini kazanacağı, ama Başbakana açıklık ve dürüstlük dışı manevrayla hiç kimsenin hiç bir şey yaptıramayacağı belli olmuştur.

Salı günü, A. P. şunu hesaba katacaktır: İnönüsüz kalırsa, karlı mı çıkacaktır, zararlı mı? Başında İnönü bulunmayan bir iktidar Kayserinin kapılarını açabilir mi, açamaz mı? Bu, eğer af Teşkilâtın ciddi arzusuysa, dikkatle kaale alınacaktır.

Hesaba katılamayacak olan şudur: İnönüye rağmen, İnönü ile birilikte iktidarda oturabiliriz!

Adalet

Bir serencam

Avukat Feridun Hendek, müvekkili Nuri Beşerin tahliyesini talep ettiği sırada saatler 16.10 u gösteriyordu. Kır saçlı, geniş kırmızı yakalı cübbesinin içinde olduğundan daha ufak tefek görünen hakim Sırrı Kalayoğlu - Osman Bölükbaşıyı D. P. devrinde tahliye eden Keskin hakimidir- talebi reddettiğini bildirince sanık Beşerin sıkı sıkıya muhafazaya gayret ettiği itidali kayboldu. Yutkundu ve sendeler gibi oldu. Nuri Beşer biraz sonra Adliye sarayını, geldiği gibi, elleri kelepçeli terkediyor ve kendisini Merkez Cezaevine götürecek kırmızı otomobile biniyordu.

Hâdise, geçen haftanın ortasında çarşamba günü cereyan etti. O gün. Adliye Sarayının koridorlarında belirli bir kalabalık göze çarpıyor, Emniyete mensup sivil ve resmi memurların çokluğu ayrıca dikkati çekiyordu. Kalabalığın içindeki meraklı bazı hanımların fısıltı halinde konuşmaları ilgi çekici bir olayın başlayacğına delil sayıldı.

Saatler 9.05 i gösterirken Merkez Cezaevinin kırmızı otomobili, merakla beklenen sanığı mahkûmların indirildiği mahalle üç jandarmanın arasında, elleri kelepçeli olarak bıraktı. İnce çizgili siyah elbisesi itinayla ütülenmiş, desenli siyah kravatı dikkatle bağlanmış, kunduraları boyalı, matruş sanık Nuri Beşerdi. A. P. 11 milletvekili Beşer, Türk Silâhlı Kuvvetlerini alenen tahkir ve tezyiften sanık bulunuyor, teşrii masuniyeti kaldırıldığından dolayı tutuklu olarak Merkez Cezaevinde yatıyordu.

Duruşma 9,15 de İkinci Ağır Ceza Mahkemesi salonunda, büyük bir dinleyici kalabalığının önünde başladı. Beşeri, Ankara Barosu avukatlarından Feridun Hendek ile Samsun Barosu avukatlarından Osman Şahinoğlu savunuyorlardı.

Dava, mutad seremoniyle açıldı. Beşerin hüviyeti tesblt edildi. 19 Mart tarihinde sorgu yargıçlığınca alman karar okundu ve Beşerin ifadesine geçildi.

Solgun, adaleleri gerilmiş, ellerini önünde bağlayarak konuşmağa başlayan A. P. nin Zonguldak milletvekili şöyle dedi:

"— Olayı başından sonuna bir bir arzedeceğim beyefendi..."

Sonra, tok sesiyle olayı başından sonuna kendi açısından tekrarladı.

Beşer hâdisenin bir baştan ötekine tertip olduğunu söyledi, İller Bankası Genel Müdürü Selahattin Babüroğlu yerini sağlamlaştırmak için böyle bir tertibe başvurmuştu. Üstelik o gün Babüroğlu, aşırı derecede sarhoştu ve söylenilenleri doğru dürüst anlamamıştı. Hattâ ve hattâ, ken-

Selahattin Babüroğlu
Bir gecenin hikâyesi

disini kontrol etmekten bile uzaktı.

Beşerden sonra şahit olarak salona, olayla birinci derecede ilgili olan Selâhattin Babüroğlu alındı. Babüroğlu, o âna kadar duruşma salonunun bitişiğindeki, Emniyete ait odada beklemişti. Salona girince ve ilk şaşkınlığı geçer geçmez gözüne Beşerin müdafiileri mevkiinde oturan iki avukat ilişti. Bir tanesini, daha sonra sanığın meşruten tahliyesini istiyecek olanını tanıyordu. Tanışması oldukça garip olmuş, Feridun Hendek hakkında bir karara varmadan önce uzun boylu düşünmüştü.

Babüroğlu Hendekle, Seker Bayramının birinci günü, küçük oğlunu yanına katarak ziyarete gittiği bir dostunun evinde karşılaşmıştı. Kemal Tuğrul adındaki bu avukat arkadaşında otururken, içeri hanımıyla beraber bir ziyaretçi daha girmişti. Gelen Feridun Hendekti. Babüroğlunun dostu, kendisini Feridun Hendekle tanıştırdı. Bir dostun evinde iki yabancı sohbete başladılar. Konu politikaya, Türkiye'nin düzenine intikal etti. Hendekin fikirleriyle, Babüroğlunun fikirleri birbirine pek uymuyordu. Hendeke göre Türkiye yaşanılması güç memleketti. Babüroğlu mücadele etmenin, zorlukları yenmenin doğruluğunu savundu. Tartışmayı fazla sevmeyen Babüroğlu, konuşmanın nahoş konulara intikal edeceğini anlayınca müsaade istedi ve dostunun evini terketti.

Kader, kendilerini simdi 2. Ağır Ceza Mahkemesi salonunda bir kere daha karşılaştırıyordu.

Babüroğlu, olay hakkında bildiklerini sıraladı.

Babüroğluya göre, olay gecesi. Beşer, yandaki masalardan birinden, elinde içki kadehiyle gelmişti. O sırada masada M. B. K. idaresinin aksaklıklarından bahsedilmektedir. Bu arada T T. P. Kars milletvekili Kemal Kaya Beşere takılmış ve çapkınlığından dem vurmuştur. Beşer cevaben, bir şirket kurduğunu, yüz lira aidat vereni buna kaydettiğini söylemistir, Şirketin subay hanımlahyla ilgilendiği, Beşere has münasip bir lisanla anlatılmıştır. Hâdise böylece patlak vermiştir.

Sualler cevaplar...

Babüroğlunun ifadesinin bitiminda Beşerin avukatı Hendek bazı sualler soracağım bildirdi. Suallerinin birincisi, Babüroğlunun ihbarı neden geciktirdiği idi.

Babüroğlu bunu, o günlerde böyle bir olayın patlak vermesinin - hâdîsa- 22 Şubattan evvel olmuştur - memleket menfaatlerine uygun olmıyacağı kanısında bulunduğunu belirterek ca-

Çirkin Politikacı

Bu kitap, dünyanın, bütün lisanlarına bir terim kazandırmış bulunuyor: Çirkin Amerikalı! Bizde beliren bir tip politikacıyı tarif için, bu terim olmasaydı hangi tâbir kullanılacaktı, doğrusu bilinmez. Ama "Çirkin Politikacı" bu tipe o kadar uygun bir isim ki..

Bir adam var. Adı diyelim ki Nihat Erim, diyıelim ki Kasım Gülek, diyelim ki Turgut Göle. Bu adam, bir siyasi görüş savunmuş. Demiş ki: "Çok sert olmalıyız!" Demiş ki: "Hiç bir taviz vermemeliyiz/" Demiş ki: "Koalisyon filan ne demek? Biz bu adamlarla bir masa başına bile oturanlayız.." Demiş ki: "Hükümet Programında bir affın imâ yoluyla dahi vaad edilmesine karşıyım." Demiş M: "Bu işler böyle yürümez. Bunlara haddini bildirmek lâzım!" Misalleri 1962 den alıp 1950'ye, 1954'e götürmek kabildir.

Sonra bu adam, başka görüşlerin taraftarları önünde kaybetmiş. Bir seçim olmuş, gene kazanamamış. Kurultay olmuş, yenilmiş. Bir hükümet kurulmuş, Bakan yapılmamış. Değişik şahıslar, değişik temayüller, değişik politika galebe çalmış.

Aaa! Adamı tanımak, kabil değil.. Fikir değiştirmiş de, doğruyu mu görmüş? Ne münasebet? Sâdece, bir yığın küçük his bütün benliğini kaplamış, bir hınç, bir kin, bir nefret kompleksi talihsizi bir uçtan almış, ötekine atmış. Artık; pek de nisyanla malul olmayan beşer hafızası karşısında dahi bir korkusu, çekingenliği kalmamıştır. Bizim lisanımızda bunun güzel bir karşılığı vardır: Gözü kararmış! O, sertlik ve uyuşmama taraftan adam vardır ya? Hani, yumuşaklık ve uyuşma tezi karşısında kaybetmiştir.. Şimdi o, hiç bir yumuşaklığı kâfi, hiç bir uzlaşmayı yeter bulmamaktadır. Dün fazla, yumuşak ve çok uzlaşıcı saydığı adamlar birer müfrittirler. Karşı tarafın tezine boyun eğmemek suretiyle, dâvaya ihanet etmektedirler. Nihat Erim, 1954 felaketinden sonra Adnan Menderesin kapısında el pençe divan durmayanları teslim bayrağı çekmeye zorlamak için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Kasım Gülek, Genci Sekreter hırkası üzerinden alınınca Topkapı Hâdiselerinde ne sopa, ne taş görür olmuş, sırtına bir, avukat cübbesi geçirmediği kalmıştır. "Herkese ölüm!-" diye bağıran Turgut Göle, bugün af edebiyatçılarının bayrağıdır.

Turgut Göle

Cumbadan Rumbaya

Politikada fikir düzeltmek? Amenna! Politikada görüş değiştirmek? Başüstüne! Ama bir uçtan ötekine tıpkı kolan vuran salıncak gibi, hiç bir prensibi kaale almadan, sâdece "Romayı bana vermedüer mi? Yansın, öyleyse Roma" diye uçuvermek bir toplumda, belirli çevrelerin de olsa makbul görebildiği hareket haline gelirse bir an başı avuçlar içine almak ve düşünmek lâzımdır: Bu toplum nereye gidiyor?

Evet; bu tipin netice aldığım görmedik. Netice alabileceği de pek şüphelidir. Zafer hep ötekilerde kalıyor ve bu, o talihsizlerin kendilerini daha hırsla yemelerine yol açıyor. Söylenmese bile, böylelerine en güzel not veriliyor ve bu not, onları ömrü billah sınıfta bırakmaya yetiyor. Ama, gene de politika sahnesinde kalabilmeleri hüzün verici bir durum değil mi?

yapılandırdı.

Sonra, sanık avukatının ithamları ve Babüroğlunun meseleleri açıklaması suretiyle karşılıklı bir mücadele başladı.

Babüroğlu, Merkez Kumandamlığına neden başvurmuştu? Olay akaiydi. hâdise duyulmuş, Merkez Kumandanlığına Babüroğlu davet edilmişti.

Babüroğlu, İç İşleri Bakarana neden "Makamımdan emin olabilir miyim?" diye sormuştu. Olay aksiydi. İç İşleri Bakanı Babüroğluya:

"— Makamından emin olabilirsin, bunun gibi bir olayla valiliğim sırasında da karşılaştım", demişti Tanık olarak Ankara Valisi ve Ankara Emniyet Müdürü dinlenebilirdi.

Bir başka olay duruşmayı renklendirdi. Sanık avukatı elinde o geceye ait hesap pusulasını göstererek!

"— Üç kişi 18 duble rakı içmiş. Bunu içenler sarhoş olmazlar mı?" diye sordu.

Durumun anlaşılması için, tanık olarak o gece hizmet eden şef garsona pusula gösterildi. İnceden inceye pusulayı tetkik eden garson içilenin 18 duble değil, 7 tek kadeh olduğunu söyledi. Avukat Hendek başka birşey söylemeden yerine oturdu.

Duruşmanın en fazla ilgi çeken kısmı, Adana Senatörü Galip Avşaroğlunun ifade verdiği kısım oldu. O gün Avşaroğlu yandaki masalardan birinde bulunuyordu. Olayı oradan izlemişti. İfadesine bakılırsa, Beşer şaka etmiş, ağandan subay hanımlarına ait bir kelime çıkmamıştı.

Şahit ifadesini bitirdikten sonra alnında biriken teri sildi. Daha sonra Mahkeme Başkanına hitaben:

"— Efendim, burası pek sıcak. Müsaade ederseniz ben dışarıda bekleyeceğim" dedi. Hakimin müsaadesiyle dışarı kendini atan senatör derin bir nefes aldı ve rahatladı.

Bu arada olayın tanıklarından Ahmet Savrunla çene çaldı, içini döktü Savrun ifadesine:

"— Selahattin çok hiddetli ve sarhoştu" diye başladı. Onu gönderdikten sonra Beşerle görüşmüştü. Beşerin, kendisine:

"— Yahu ben matrak geçtim. Subay karıları - Beşerin ifadesidir- için bir şirket kurdum dedim. Adamın muvazzaf subay olduğunu nereden bileyim" dediğim belirtti.

Olayın en yakın tanıklarından Kars milletvekili Kemal Kayanın ifadesi Babüroğhınurakini tutuyordu. Olay Kayaya göre de Babüroğlunun anlattığı gibi cereyan etmişti. Beşerin içkili olduğu muhakkaktı. Sözlerinde bir şaka edası da vardı. Beşerin Meclis koridorlarında dahi bu minval üzere konuştuğu, sözlerinin şaka mı. yoksa ciddi mi olduğunun kendisini iyi tanınmıyanlar tarafından güç ayırdedildiği belirtildi.

Beşeri savunanlardan üçü o gece hizmet eden garsonlar oldu. Garsonlar olayı Beşerin naklettiğine yakın anlattılar. Ancak Hakimin ardarda sorduğu birkaç sual, tanıkları Türk duruşma literatürüne yakın zamanda geçmiş olan üç kelimelik bir cümleye başvurdurdu.

"— Hatırlamıyorum, Reis Beyefendi.-"

Sihirli Değnek

Demokratik sistemin işleyişini kusurlu bulanlardan bir kısmının, buna sebep olarak gösterdiği şudur: Çalışanların hakkını koruyan bir siyasi teşekkül yok! Böyle bir teşekkül olmayınca da, Parlamento çalıştıranların, yani istismarcıların, yani ağaların hakimiyeti altına giriyor, o zümrenin borusu ötüyor. Halbuki çalışan sınıflar da Mecliste seslerini duyurabilseler ve onların da menfaati horunabilse denge kurulacak, rejim sıhhat kazanacaktır. Bugünkü haliyle Demokrasimizde bir ekalliyet temsil imkanına sahiptir. Bir ekseriyet, organize değildir O halde? O halde, "Bütün çalışanlar birlesiniz!"

İşte, bir Çalışanlar Partisi siyaset hayatımıza girmek üzere!

Demokratik sistemin isteyişini kusurlu bulmamak ne kadar imkansızsa-, meseleleri böylesine çocukça basite irca etmenin garabeti karşısında şaşmamak aynı nisbette güç. İnsan bu fikirlerin ciddi ciddi savunulduğunu gördükçe, kendini ister istemez hâlâ XIX, Asırda sanıyor. Halbuki o günden bu yana, köprülerin altından nice sular akmış ve telakkilerde ne değişiklikler olmuştur. Galiba kusur, sevimli *sosyalistlerimizin kendi sosyalizm terbiyelerine pek kısa bir zaman önce başlamış olmaları ve şu anda XIX. Asır sosyalist edebiyatında bulunmalarında. Şüphesiz XX. Asıra geçip onun da ilk yarısını geride bıraktıklarında, batı demokrasilerinde doktrin partileri gibi sınıf partilerinin de çoktan tarihe karıştığını ayni toplumun bir müessesesinin öteki müessesesinden ne çok iyi, ne çok fena olabileceğini,eş şartların hep eş netice verdiğini, oy meselesinin bütün partiler ülserinde aynı tesire sahip olduğunu, artık seçim savaşlarında fikir ve görüşten ziyade millete kadro teklif edildiğini, çalısanlartn siyasi teşekküller değil kudretli sendikalar halinde organize olarak menfaatlerini koruduklarını ve nihayet sosyal adalet ile sosyal güvenliğin değişik manaya geldiğini başarıyla öğreneceklerdir.*

Hani, o zamana kadar Üsküdar da sabah olmasa!

Politikacılar

İstim geldi

Türk - İş Konfederasyonunun Selanik Caddesindeki yeni Genel Merkez binasının, merdivenden çıkınca sola isabet eden salonunda haftanın ikinci yar ısındaki cuma günü yapılan bir toplantı, Şubat ayından beri sürüncemede kalan bir kuruluşun hazırlıklarını sonuca bağladı.

Kurulacak olan Türkiye Çalışanlar Partisidir. Partinin tüzük ve proğramım hazırlamakla görevli alt komisyon, çalışmalarım bitirmiştir. Kuruluş günü, olağanüstü bir hal vukua gelmezse 19 Mayıs olarak tesbit edilmiştir

Cuma günü yapılan toplantıda, resmen faaliyete başlamak üzere kararlaştırılan 19 Mayıs tarihine kadar geçecek zamanın değerlendirilmesi üzerinde çalışıldı. Bu müddet zarfında yapılacak işler ve temaslar tadad edilerek alt komisyon üyeleri ve kuruluşa katılacak diğer kişiler görevlendirildi. Önemli olan, Konfederasyona bağlı sendikalların bu konuda işlenmesi ve fikren Çalışanlar Partisine yakın olan ünlü politikacılarla, ilim adamlarının bu çatı altında birlestirilmesidlr.

Alt Komisyon kuruluş tarihine kadar bu konuyla meşgul olacak ve 19 Mayısta herşey hazır hale getirilecektir.

Çalışmaların sonucu

Çalışanlar Partisinin kuruluş hazırlıkiarı bir kaç ay evvel başladı. 15 Ekim seçimlerinden sonra Türkiyenin en büyük işçi teşekkülü olan Türk-İş Konfederasyonu kendisine bağlı sendika ve federasyonlar tarafından sıkıştırıldı. Seçimler göstermişti ki, hiç bir siyasi parti işçi teşekküllerine fazla itibar etmemektedir. Bilhassa büyük kitleler halinde bulundukları şehirlerde, işçi oylarının bir hayli yekûna baliğ olmasına rağmen parlâmento-

da işçi temsilcisi milletvekili ve senatör hemen hemen yoktur. Cumhurbaşkanlığı kontenjanından bir senatörle, hasbelkader Meclise girmiş olan Nuri Beşerin bu muazzam kitleyi temsil etmesi aklın almıyacağı bir gerçektir.

Böylece yeşeren fikir, İstanbulda doğmasıyla ölmesi aynı güne rastlayan İşçi Partisinin durumu da göz önüne alınınca, nisbi temsil sisteminin verdiği imkânlardan faydalanmak isteyen kitleyi harekete geçirdi. Bu meselede başı elbette ki en büyük işçi teşekkülü olan Türk-İş Konfederasyonu çekecekti. Böylece ilk adımlar atıldı.

Çalışma Meclisinin toplantısına terkedilen eden günlerde faaliyet adamakıllı hızlandı. Sendikacılar teessüs eden havadan faydalanarak partiyi kurmaya karar verdiler ve faaliyetlerini arttırdılar. Çalışanlar Partisi ismi o sıralarda doğdu. Kurucular arasında bir hayli çekişmeye sebep teşkil eden isim sonradan benimsendi. Ancak, Çalama Meclisinin dağılmasıyla. Çalışanlar Partisinin kuruluş hazırlıkları da duraklama geçirdi. Eçasen kurucular arasında tereddüd hasıl edecek bazı olaylar cereyan etmiş, hele bu arada T. I. P. idarecileri yeni teşekküle katılamıyacaklarını kati surette açıklayınca, işler adamakıllı karışmıştı.

Çalışmaları baştan derleyip toplamak ve yeni bir mecraya götürmek İşi, gene Konfederasyon başkanı Seyfi Demirsoya düştü. Başkan, Çalışma Meclisinin telâsını atlattıktan sonra temaslara başladı. Bu defa tarih yaver gitti ve ilk teşebbüste çekimser davranan, temas imkânı sağlanamayan bazı akademisyenler kendiliklerinden işin içine karıştılar Çalışanlar Partisinin kurucuları saflarına ilk katılan ilim adamı, Muammer Aksoy oldu. Sendikacılar bu ak saçlı genç profesöre Genel Başkanlık teklif ettiler Aksoy, meselenin daha sonra tartışılacağını, evvelâ partinin tüzük ve programının hazırlanması gerektiğini belirtti.

Sonra Siyasal Bilgiler Fakültesinin iki öğretim üyesi daha işe sarıldılar. Prof. Sadun Aren ve Türkkaya Ataöv Bu arada Mümtaz Soysal da kurucu - lar arasına girdi.

Çalışanlar Partisinin alemdarı olan sendikacılar, aralarına katılan dört akademisyenden faydalanmayı bildiler. Daha evvel Ataöv tarafından hatırlanan tüzük ve program taslağını yeniden ele almalar için, dört akademisyeni görevlendirdiler.

Kurulan Tüzük ve Program Komitesi iki ay müddeti» çalıştı. Dört öğretim üyesi taslakları hazırlıyor, Türk -İş Konfederasyon merkezinde yapılan komisyon toplantısına getiriyor» lardı. Haftada bir, bazen iki defa yapılan toplantılar sonucunda, tüzük ve proGram geçen hafta son şeklini buldu. ProGramın takdimi için hazırlanacak bölümü Aksoy üzerine aldı. Haftanın ortasında bunu hazırlayan Aksoy, işin bundan sonrasını yürütmeleri'için sendikacılara öğütte bulundu.

Böylece artık bir tek iş kalıyordu: Partinin geniş çapta tutulan kurucular heyetini toplayarak resmen müracaat etmek!

Hazırlanan tüzük ve program, kurucu olarak evvelce tesbit edilen veya kendilerinden vaad alınanlara dağıtılacak, yapılacak nihai bir toplantıda son defa gözden geçirilecek ve Çalışanlar Partisi siyasi bir topluluk olarak faaliyetine başlıyacaktır.

Temaslar ve prüzler..

Ancak her siyasi toplulukta başgösteren pürüzler kuruluş halindeki bu teşekkülde de başgösterdî. Kurulacak parti Türkiyenin siyasi hayatına ne bir yeni Demokrat Parti, ne bir Muhafazakâr Parti hüviyetiyle atılıyordu. Türk - İş Konfederasyonuna bağlı işçi teşekküllerinin bulunduğu her ilde kolaylıkla teşkilât kurabilecek, daha kuruluş anında seçim kanununun Genel Seçimlere iştirak için şart koştuğu "15 ilde teşkilâtı bulunmak" hükmünü rahatlıkla aşabilecek kudreti elde edebilecekti.

Kâğıt üzerindeki bu avantajlar, bazı politikacıların Çalışanlar Partisine hulûs çakmalarına sebep teşkil etti. Sendikacılara yanaşmalarına, şimdiye kadar mevcudiyetinden haberdar olmadıkları Türk - İş Konfederasyonu ileri gelenleriyle temaslarına yol açtı. Öte yandan Sendikacılar da, bazı politikacılarla temasa geçmek üzere faaliyetlerini arttırdılar. Her» şeyden evvel Çalışanlar Partisi Genel Başkanlığını üzerine alacak bir isim aranıyordu. Muammer Aksoydan ümit kesilince, başka isim üzerinde duruldu. Bu seferki, yıllanmış bir politikacıydı. Şevket Raşit Hatipoğlu, bazı sendikacılar tarafından benimsendi. Ancak kurucular arasında bir başka fikir, Hatipoğlunun, devrini çoktan tamamladığı yönündeydi. Hatta Hatipoğlunun politik hayatında zaman zaman, kurulacak partinin geniş anlamdaki tutumuyla taban tabana zıt fikirleri savunduğu bu kişilerce belirtiliyordu.

Seyfi Demirsoy
Derleyip toparlayıcı

Hatipoğluyla temasa henüz geçilmemiştir. Sebep, Konfederasyon Başkanı Demirsoyun bir gezide bulunmasıdır. Demirsoy Doğu ve Güney illerindeki gezisinden bu hafta içinde döne» cek ve temaslarına başlıyacaktır. Ama, Hatipoğlunun böyle bir teklifi kabul edeceği şüphelidir.

Bunun yanında bazı eski ve taze politikacılar yeni siyasi teşekkülü kendilerine yakın buldular. Burhanettin Uluç, Çalışanlar Partisinin kurucuları arasına girmek fikrinde sendikacılarla anlaştı. Turgut Göleye gelince, bütün çabalarına rağmen sendikacılar tarafından fazla benimsenmediğini anlayınca daha fazla ısrar etmedi.

Bu arada eski Başbakanlık Müsteşarlarından Necip Sanla anlaşmaya varıldı. Aksoy, sendikacılara Prof» Ragıp Sarıcanın da kurucular arasında bulunacağın bildirdi.

Bu isimler gelir hanesine yazılırken, gider hanesine de birkaç sendikacı kaydetmek gerektir İşçi Partisi yöneticileri olan sendikacılardan ümidi kesmek lâzımdır. İyi bir sendikacı olarak bilinen Bahir Aksoyun da C. H. P. saflarından ayrılmağa pek niyeti yoktur.

Tüzük ve proğram

Çalışanlar Partisinin iki aya yakın bir zaman içinde hazırlanan programı bir özellik taşımaktadır. Programda işçi hak ve meselelerine geniş yer verilmiş, genel konulardan ziyade bunun üzerinde durulmuştur. İdareciler, Çalışanlar Partisinin kuvvetini işçi kitlesinden alacağını gözö" nünde tutarak böyle bir yola gitmişlerdir. Genel mânada işçi partilerinin meselelerine programda yer verilmişse de, ilk göze çarpan Türk işçisini ilgilendiren dâvalardır. Bir ikinci nokta programın dibace kısmında Devletçilik ilkesinin diğer partilerdeki gibi yuvarlak laflarla geçiştirilmeyişi, kesin olarak belirtilmiş olmasıdır.

SOSYAL HAYAT

Çocuk

Toplumun çekirdeği

Geride bıraktığımız haftanın başlarında bir gün, İstanbul Emniyet Müdürlüğünün tahtaları gıcırdayan odalarından birinde 9 yaşında bir kız çocuğu, oturduğu sandalyede hafifçe kımıldanarak, hırkasının cebinden çıkardığı buruşuk bir mendille burnunu fiildi ve karşısında duran polislere alışkm bir kayıtsızlıkla baktı. Sonra da yaşından umulmayan bir rahatlıkla:

"— Beni nereye göndereceksiniz?" dedi.

Kızın adı Nurten Özmuttu ve polislere karşı olan kayıtsız davranışından, Emniyet Müdürlüğünün pek de yabancısı olmadığı anlaşılıyordu. Zira bu, Emniyet Müdürlüğüne onikinci gelişiydi. 9 yaşında olmasına rağmen 11 ayrı suçtan sabıkalı Nurten Özmutun sabıka fişi, İstahbulun değme sabıkalılarına taş çıkartacak kadar yüklüdür. Suçların hepsi de "yankesicîlik'tir. İşin asıl hayret verici tarafı, bu da değildir. Nurtenin aile-, einin sabıka fişleri incelendiği zaman, insanm küçük dilini yutmaması imkânsızdır. Ailenin bütün fertleri sabıkalıdır.

Nurten Öızmutun bu defa Emniyet Müdürlüğüne gelişi yeni bir suçtan ötürü olmadı. İstanbulun çalışkan ve ciddi Emniyet Müdürü Necdet Uğur bu sabıkalılar ailesiyle öteden beri ilgilenmekte ve 9 yaşındaki Nurten Özmutun, kendi deyimiyle "cemiyete yeniden kazandırılması" için çâreler araştırmaktaydı. Nitekim çâre bulundu. İlk kademe olarak çocuğun velayetinin ailesinden alınması düşünüldü ve Nurten Emniyet Müdürlüğüne getirildi. Ailesi, kızı vermek konusunda mır n - kırın ettiyse de, Necdet Ufturdan gereken cevabı aldı. Şimdi, asliye mahkemelerinden birinde babası velayetten "nezledileek", sulh mahkemelerinden birinde kendisine yeni bir vasi tayin olunacaktır. Bundan sonra Nurten Özmut korunmaya muhtaç çocuklar için kurulmuş olaı Yetiştirme Yurtlarından birine gösterileektir.

Necdet Uğur, kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocukların suça yönelmelerine mâni olmak ve onları toplum için yararlı birer unsur haline getirmek için kolları ilk günden beri sıvamış bulunmaktadır.

Teşhis ve tedavi

Necdet Uğur, çocuk suçlular probleminin "beşeri ve istimal" bir kadro içinde düşünülmesi gerektiğini - haklı olarak, kabul etmektedir. Bunun için işe ilk önce, gerekli bilgileri edinmekle başlamıştır. Polisliği, eli sopalı bir zaptiye disiplini dışında, medeni ve ilmi ölçüler içinde ele alan Uğur, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne tayin edilir edilmez, ilk olarak bir "Araştırma ve Plânlama Bürosu" kurmuştur. Büronun yabancı ülkelerde incelemeler yapmış değerli elemanlardan kurulmasına dikkat edilmiştir. Plânlama Bürosu, İstanbul Üniversitesinin Ceza Hukuku, Sosyoloji ve Sosyal Antropoloji dallarında ihtisas yapmış bilim adamlarının da destek ve yardımlarıyla hummalı bir faaliyete girişmiştir. Araştırma ve Plânlama Bürosunun amacı son beş yıl içinde İstanbulda işlenmiş olan suçların teferruatlı ve ilmî bir bilançosunu yapmaktır. Şimdiye kadar 40 bin kadar suç fişi incelenmiş" tir. Bu arada, suçların ne miktarda çocuklar tarafından işlendiği de ihmal edilmemiştir. Çalışkan ve metodik Uğur, AKİS muhabirine, Büronun çalışmalarını şöyle izah etti.

"— Suçların sebepleri, herkesce malûm olduğu üzere, iktisadi, sosyal ve ailevidir. Bütün bunların yanında doğuştan gelen sebepler de vardır. Bu sebepler bilindiği takdirde, ona göre tedbir alınacaktır. Elbette alınacak tedbirler, sâdece bir emniyet ve polis tedbirleri değildir. Alınacak tedbirlerin mühim bir kısmı iktisadı, sosyal tedbirler, yahut aile uyuşmazlıklarını bir problem olarak ortaya koyan tedbirler olacaktır. Doğru teşhis konmadan tedaviye geçmeye imkân yoktur."

Büronun aldığı neticelere bakılırsa, 1961 yılında İstanbuldaki hırsızlık suçlarının % 25'ine yakın bir nisbeti çocuklar tarafından işlenmiştir. İstanbulda 1961 de işlenmiş homoseksüellik suçlarının % 27, 6'sının aktif olarak failleri çocuklardır. Bıçak taşıma suçlarından yakalananların % 11'i çocuktur. Yankesicilik suçlarından % 15'i yine çocuklar tarafından işlenmiştir. 1960 yılında çocuklarda hırsızlık nisbeti % 18, 5 - 19 iken, bu oranın 1961 yılında % 25'e yakın bir orana yükselmesi, "doğru teşhis"in değerini bilen Necdet Uğuru bir hayli kaygılandırmıştır. Bunun üzerine der. hal kollar sıvanmış ve bu "doğru teşhis"în ışığı altında, "tedavi" çâreleri araştırılmaya başlanmıştır.

Çocuk suçluluğunun. Batı ülkelerinde başlıbaşına bir mesele olarak mütalâa edildiğini detaylı bir şekilde etüd etmiş olan Necdet Uğur, tedavinin

Necdet Uğur

Tedaviden önceki teşhis

ilk safhasında Emniyet Müdürlüğünde "Çocuk Suçluları Bürosu" kurmuştur. Büro teşkil edildikten sonra, polis kadrosu içinde ihtisas yapmış, fakat başka sahalarda kullanılan elemanlar gözden geçirilmiş ve Büronun başına Hukuk Fakültesi mezunu ve Londrada ihtisas yapmış olan Nuran Sayın adında bir kadın memur getirilmiştir. Uğurun Çocuk Suçluları Bürosunun başına Nuran Sayını getirirken düşündüğü şey, çocuk psikolojisi olmuştur. Sayının emrinde iki kadın, üç erkek memur daha çalışmaktadır. Büro çalışmasına ilâve olarak, ayrıca seyyar bir çocuk ekibi teşkil edilmiştir. Bu ekipler, başıboş ve suça yönelmek istidadı taşıyan yersiz yurtsuz çocuklar n -eski bir deyimle "Köprüaltı çocukları"nın- araştırılmasıyla meşgul olanaktadır. Ekip sâdece bununla yetinmemekte, ailelerinden kaçan çocukları da arıyarak, onları ailelerine iade etmektedir.

Çocuk, topluma kazandırılmalıdır.

Adeta bir "Rekreasyon Merkezi" halinde teşkilâtlandırılmış olan Çocuk Bürosuna, İstanbul Emniyet Müdürlüğünde, bizzat Emniyet Müdürünün odasına bitişik oda verilmiştir. Gaye, suçlu veya suça yönelmiş korunmaya muhtaç çocukları topluma faydalı birer unsur haline getirmek için yapıcı bir metodla çalışmaktır. Çocuk Bürosuna, İstanbul Üniversitesi Sosyal Antropoloji Profesörü Dr. Hart ye asistanı Dr. Nepan Seran da

devamlı şekilde yardım etmektedirler.

Çocuk Suçları Bürosu faaliyete geçtikten sonra-ki, üç aya yakın bir zaman olmuştur- oldukça enteresan sonuçlar elde edilmiştir. Büro ilk 15 günlük çalışması sırasında 153 çocukla meşgul olmuştur. Bu 153 çocuğun 97'si İstanbullu, 56'sı taşralıdır. % 17'si kız, % 83'ü erkektir. Bunların % *16*'sı gerçek anlamı ile "Köprüaltı Çocukları"dır. % 50'zi kaçak durumdadır. 15 gün içinden gelen çocukların % 54 kadarının suça yönelmiş çocuklar olduğu tesbit edilmiştir. Bunların % 24'ünti ise, hırsızlığa yeni başlamış olan çocuklar teşkil etmektedir.

Büro ayrıca İstanbulda yakalanan çocukların bölgelere göre de bir istatistiğini yapmıştır. İlk 15 gün içinde gelen 153 çocuktan 31'i Taşlıtarladan, 19'u zeytinburnundan, 29'u Beyoğlundan gelmektedir. Zeytinburnu ve Taşlıtarladan gelen çocuklar, İstanbulun şehre akın probleminin ortaya koyduğu gerçeğin sonucu olarak mütalâa edilmektedir.

Meselenin bu kadar geniş ve şücullü olması., dinamik ve soğukkanlı Necdet Uğuru korkutmamıştır. Fakat asıl önemli olan, İstanbul polisinin imkânları dışında kalan tedavi şartlarının bir an önce gerçekleştirilmesine çalışmaktır. İstanbulda bu gibi çocuklar için beş tane "Yetiştirme Yurdu" mevcuttur. Bunlar Büyükçekmece, Kadıköy, Küçükyalı, Ağaçlı ve Mevlânekapı Yetiştirme Yurtlarıdır. Ancak bu beş yetiştirme yurdunda sâdece 1100 çocuk barınabilmektedir. İlk şart, tedavi yurtlarının sayısını arttırmaktır. Zira, yapılan hesaplara göre İstanbulda ortalama 9000 korunmaya muhtaç çocuk mevcuttur. Bunlardan yalnız 1100 tanesi Yetiştirme Yurtlarına yerleştirilebilmektedir.

İstanbul sokaklarında kimsesiz çocuklar

Bir edebiyat konutu

"Ey kimsesiz âvâre çocuklar.."

Aslında, bu konu ile ilgili olarak bir de kanunun -15.51957 tarih ve 6972 sayılı kanun- mevcut olduğu bilinmektedir. Mesele, bu kanunun hükümlerinin gereğince uygulanması sağlanmaktadır. Kanunu 4. maddesi çocuk için birlikler kurulmasını derpiş etmektedir. "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun" adını taşıyan bu kanunun 8. maddesi ise, "Belediyeler ve vilâyet özel idarelerinin her yılki bütçelerinden yüzde birini" korunmaya muhtaç çocuklar için bir fon ayırma ve Muhtaç Çocukları Koruma birliklerinin bankalardaki hesaplarına yatırmaları konusunda âmir bir hüküm koymaktadır. 9. maddeye göre de Belediye ve vilâyet özel idarelerinin yanısıra, Milli Eğitim Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı da Belediye ve özel idarelerinin tahsis ettiğinin toplamı kadar para ayırmakla mükellef kılınmışlardır. Fakat, maalesef, kanunen bu iş için para vermesi gereken makamlardan hiçbiri, parayı tamamiyle ödememiştir. İstanbul Belediyesi 1957 yılında 858 bin lira ödemek durumunda iken 560 bin lirasını ödemiş, 1958, 1959 ve 1960 yıllarında ise tek kuruş vermemiştir. 1961 yılında ise, bütçesine göre 1 miyon 646 bin lira ödemesi gerekirken işi 75 bin liralık cüz'i bir miktarla başından sayıvermiştir. Belediye halen toplam olarak 5 milyon 296 bin lira borçlu durumdadır. Öteki kurumların borçlan da belediyeninkinden aşağı değildir.

Bir engel de, kanuna göre kimsesiz çocuklara sahip çıkması gereken makamların çok olusudur. Bu çocuklardan 0 - 6 yaş arasında olanlara Sağlık Bakanlığı, 6 - 17 yaş arasında, olanlara ise Milli Eğitim Bakanlığı karışmaktadır. Çocuklar suç iş edikleri takdirde iş Adalet Bakanlığına düşmektedir. Tabiî bütün bunlar bir karışıklığa yol açmakta ve herkes işi birbirinin üzerine atmaktadır. Bunun için düşünülen en iyi çâre, bağımsız bir genel müdürlük teşkil ederek, kimsesiz çocuklarla meşgul o!masını bu organa havale etmektir. Tabiatıyla bunun yanısıra halkın da ilgisi önemli bir faktördür. Meselenin bu yönünü de ihmal etmiyen Necdet Uğur, konferanslar ve seminerler tertiplemek suretiyle halkın kimsesiz ve suça yönelmiş çocuklara olan maddi ve mânevi yardımlarını sağlamak cihetine gitmektedir.

Ancak bütün bu şartlar gerçekleştikten sonra, "doğru teşhis"in "sağlam tedavisi" yapılabilecek ve Nurten Özmut gibiler yeniden topluma kazandırabileceklerdir. Necdet Uğurun, Polis teşkilâtının 117. kurucu yıldönümü münasebetiyle 10 Nisanda yaptığı konuşmada belirttiği gibi "Çalışmaların amacı, korunmaya muhtaç çocukların büyük şehir sokağnın tehlikesinden kurtarılmasına yardımcı olmaktır. Zira bir toplumun Batılı olup olmadığı, o toplumda insana verilen değerle ölçülmektedir."

Meselenin özü, "insan kaderine ilgisizliğin hüküm sürmemesine" çalışmaktan ibarettir.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Piyasa

Vur, fakat dinle

İki Avrupalı isyoner Afrikaya gitmişler. Yamyamların arasına girmişler. Kendilerine insan yemenin ne kötü şey olduğunu anlatmaya koyulmuşlar. Bunda muvaffak da olmuşlar. Yamyamlar, insan yemekten vaz geçmişler. Bunun üzerine, misyonerlerden biri ailesini görmek üzere, gönül rahatlığı içinde oradan ayrılmış. Dönüşünde, bir de bakmış arkadaşı yok. "Hayrola! Bizim ahbap nerede?" diye sormuş. Yamyamların başkam, ba--ını esefle sallamış:

"— Sizin arkadaş konuştu o kadar çok, biz bulamadık başka çare ki onu yemek!"

Türkiyenin kalkınmasında en büyük rolü olması gereken iki Bakanı, Bayındırlık Bakam Emin Paksüt ile Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaşı görmeye gidenler çıkışlarında, yamyamlara hak vermekten kendilerini alamıyorlar. Yarım saatlik bir görüşmede Bakanları yirmidokuz dakika anlatıyorlar ve sonra, birden hatırlarına gelmiş gibi soruyorlar:

"— Sahi, siz ne söyleyecektiniz?"

Üstelik iki Kalkınma Bakanının, bütün ziyaretçilerine "söz gelişi" anlattıkları da hep aynı laflar. Bu yüzdendir ki şimdi Mecliste, Emin Paksütün teşbih hikâyesi, "bu dosyaları sizin için hazırlatmadım ama, hazır gelmişken"i ve Fethi Çelikbaşın "beyler"i ziyadesiyle revaç bulan şakalar. Ama bunların ötesinde, bütün memleket iş hayatının açılmasını beklerken, o kapının anahtarını elinde tutan iki

Emin Paksüt
Yamyamların ağızına layık

Bakan laftan fille vakit bulamamaktadır.

Bitirdiğimiz haftanın içinde bir gün, İstanbulda oturduğu için piyasanın nabzım iyi bilen ve derde doğru teşhis koymuş bir eski Bakan şöyle dedi:

"— Şimdi, ihale ilânlarının mukayeseli bir tasnifini hazırlıyorum. 4 Ağustos 1958 den önceyi, o tarihle 27 Mayıs 1960 arasım, 27 Mayıs 1960-15 Ekim 1961'i ve ondan sonrasını bölüm olarak seçtim. §u anda, eğer gerçek bir salah bekliyorsak gazetelerde ihale ilânlarından geçilmemesi lâzım. Halbuki bunları, mumla ara ki bulasın.."

Gerçekten de, bizzat Başbakan İsmet İnönünün bütün arzusuna, teşvikine ve nutuklarında yaptığı açık vaadlere rağmen devletin iki büyük yatırı-

Fethi Çelikbaş
"Az iş, çok laf!"

mini yapacak Bayındırlık ve Sanayi Bakanlıkları makineyi çalıştırmaya bir türlü muvaffak olamamışlardır. Onların "özel sektör"deki nutuk merakına Maliye Bakanı Şefik İnanın "resmi sektör"dekî konuşma merakı katılınca ve emisyon ile enflasyon Maliye Bakanlığında birbirine pek karıştırılınca hareket de, bereket de bir türlü başlamamakta, kıpırdanmak için bütün iyi niyete sahip piyasa canlanmamaktadır.

Bir iş adamının teşhisi :

"— Sadece huzur değil, canlı piyasa da kapımızın önünde.. Ama kapıyı açıp onu içeri alırken bir' kaç kişiyi dışarda bırakmamız şart!"

Herkes gider Mersine

Bayındırlık Bakanı Emin Paksütün çalışmadığını söylemek sâdece in-

Şefik İnan
Konuşkan bir zat

safsızlık değildir. Aynı zamanda imkânsızdır da.. Paksüt çok zaman pazarları da dahil, makamındadır ve bir faaliyet içindedir. Bakanlığa bir nizam ve intizam verdiği, politik tesir için gelenlerin ayağını kısmen kestiği, bunlara karşı hatta bazen lüzumundan fazla sert muamele ettiği, prensibinde titiz olduğu doğrudur. Bitirdiğimiz hafta Türkiyedeki bütün Bayındırlık Müdürlerini başkentte topladı, onlara uzun, uzun, uzun nutuk çekti, meselelerin müzakeresini açtı. Bayındırlık Müdürleri en ziyade **yol** işini görüşmektedirler. Daha sonra, bu çeşit toplantılarda su ve okul meseleleri de ele alınacaktır. Bunların birer faaliyet olduğu muhakkaktır. Ancak, "mükemmel memur" kumaşından yapıldığı ortadayken, kaderin Bakan olarak bir önemli sahanın başına getirdiği Emin Paksüt, bütün bir milletin, gözünü dikmiş, "Allah Hilali aşkına" şu iş hayatının canlandığını elle tutulur, gözle görülür şekilde hissetmek için yandığı sırada masa başında çalışmaktan -ve konuşmaktan- kendini alamamaktadır.

Yarabbi, şu yatırımlara başla. Şu ihale ilânları birbirini takip etsin. Bu seneki programında, eksik tesislerin tamamlanması mı var? Onlara sarıldığını halka göster. Yol mu tamir ediyorsun? Bunu bağır, haykır, ilân et.. Hayır! Memleket böyle bir lüzumun tam içindeyken ve rejimin selâmeti her şeyden çok buna bağlıyken Emin Paksüt için mahviyet gösterişli iş yapmamak, sessiz kalmak, mızmız faaliyet göstermektir. Dinamik ve canlı bir Bayındırlık Bakanına ziyadesiy-

le ihtiyaç varken bir memleketin ekonomisinde -hele, bizim şartlarımız içindeki bir memleketin- psikolojik faktörlerin önemini hiç kavramamış, adeta kam donmuş, heyecanı sadece bol konuşmakla tatmin eden Emin Paksüt bir büyük handikap olarak belirmektedir.

Unutmamak lâzımdır ki eğer Karagözün "Başlar mısın, başlayalım mı" sını çoktan geride bırakmış şu meşhur "Devlet Yatırımları"na Bayındırlık Bakanlığı hızla, ateşle, gerekil propagandayla girişmiş bulunsaydı politika alanındaki bir çok güçlük hiç belirmeyecekti ve rejim konusunda çok yol almış bulunacaktık.

Bu da, başka türlüsü

Bayındırlık Bakanlığında durum buyken, iktisadi hayatın ikinci bir kan damarı, İktisadi Devlet Teşekkülleri Sanayi Bakanı Fethî Çelikbaşın personel politikası dolayısıyla tamamile mefluç haldedir. Bu teşekküllerin ihale ilânlarının yokluğu, hareketsizliklerinin reddedilmezi delilini teşkil etmektedir. Bunun bîr büyük sebebi, bitip tükenme bilmeyen Müdürler Toplantısında İktisadi Devlet Teşekküllerinin halen işbaşında kalmış idarecilerinin Bakandan bol bol nasihat dinleme mecburiyetinde oluşlarıdır. Prof. Fethi Çelikbaş sahip olduğuna inandığı feyzinden bu nasipsizleri cömert-- faydalandırmak, her şeyi kendisinin ne mükemmel bildiğini tafsilatıyla anlatmakta, "Beyler, okuyun! Cahilliğinizi giderin. Hiç bir şeyden haberiniz yok.." diye faydalı tavsiyelerde bulunmaktadır.

Milletlerin hayatında öyle devreler vardır ki onları politika üstadları değil, maliye ve ekonomi sektörlerinin basına getirilmiş canlı, dinamik, hayatiyet dolu, laf yerine işe önem veren parlak idareciler kurtarmıştır. Bugün herkes ve her şey, devlet sektöründe işe başlanılmasını bekliyor. Yapılacak hiç bir şey olmasa, akıllı bir iktidar yolları bozar da tekrar yapmaya koyulur. Bizde ise, meşhur Görülmemiş Kalkınmanın göz boyayıcı yollan çoktan köstebek yuvasına dönmüştür ve rasyonel bir çalışmayı bekleyen ciddî memleket ihtiyaçları tümen tümendir. Diğer taraftan, Türkiye ekonomisinde esas Devlet Sektörüdür, onun yardımcısı Özel Sektördür. Zira beş yıllık plân için proje istendiğinde devlet müesseselerinin 100 milyar liralık teklifinin yanında, Özel Sektörde bir kımıldanma, işel girişme temayülü, küçük küçük yatırımlar vardır, fakat Devlet Sektörünün ikt dev kolu, Bayındırlık Bakanlığı ve Sanayi Bakanlığı ile onun kanadı altına zorla sokulmuş İktisadi Devlet Teşekkülleri kaskatı beklemektedirler.

Her halde, gökten gelecek bir ilhamı!

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Berlin

Ateş ve duman

Geride bıraktığımız haftanın basında Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk ile Sovyetlerin Washington Büyükelçisi Dobrinln arasında Berline dair müzakereler başlayacağı sırada yayılan söylentilerin büsbütün asıl ve esastan mahrum olmadığı anlaşılmıştır.

Washington'da başlayan bu görüşmeler, yıl basında Amerikanın Moskova Büyükelçisi Liewelyn Tthompson'un Moskovada Gromiko ile, sonra bizzat Dean Rusk'ın yerine Gromiko ile Cenevrede silahsızlanma çalışmalarına paralel olarak yaptığı temasların bir devamı idi. Ancak bu sefer Amerikanın Berlin hakkında yeni ve cesurane bir planla masa başına oturacağı ve bu plânın şimdiye kadar Batılılar tarafından ileri sürülmüş ve savunulmuş olan esaslardan hayli ayrıldığı bildiriliyordu.

Haber Bonn'dan sızdırılmıştı. Bir Amerikan gazetesinin Bonn muhabiri nasılsa bu vesikaya dair bazı bilgiler elde etmiş, fakat vesikanın tamamı ele geçirilmediği için bazı noktalar biraz yakıştırmaca mahiyetinde kalmıştı.

Bu vesika Amerika Hükümetinin, Washington'da Rusk - Dobrinin görüşmeleri başlamadan evvel müttefiklerine bilgi vermek için gönderdiği vesika idi. Bonn, sırrı muhafaza edememiş ve söz ayağa düşürülmüştü Olay diplomatik bir çatışmaya bile sebep olmuş. Washington meseleyi Federal Almanya nezdinde protestoya yakm bir ifade ile bir serzeniş haline getirmiştir. Haberin, Amerikan plânından hoşnut olamayan Federal Almanya yetkilileri tarafından kasden yayıldığı iddiaları üzerine Bonn hükümeti neşrettiği bir açıklamada Federal hükümetin bu konuda hiç bir yayın yapmadığını bildirmek zorunda kalmış, fakat bu, Amerika Dışişlerinin teessüf ifade eden bir beyanatına', mani olamamıştır.

Planda ne var?

Amerikan Hariciyesinin açıklamasında yalanlanan bir nokta şu idi: Amerika Sovyetlerle müzakerede Batı Berlindeki müttefik kuvvetlerin azaltılabileceğini ifade edecekmiş. Dışişleri Bakanlığı bunu kafi surette reddetmektedir ve gerçekten de "Amerikan plânı" denen şeye karşı Bonn'dan ve Paristen yükselen hoşnutsuzluk mırıltıları da bilhassa bu nokta üzerinde toplanmaktadır. Bonn ve ondan çok Paris, Amerikanın gıyaplarında bazı taahhütlere girmesinden, bazı anlaşmalara varmasından kuşkulanmaktadırlar. Gerçi Federal Alman yadan ziyade Fransanın bu husustaki hassasiyeti biraz garipçedir. Zira İkinci Dünya Harbi sonunda ne Yaltane de Potsdam konferanslarına davet edilmiş olan Fransa, Berlinin dörtlürejimine son dakikada katılabilmiş, bu suretle yenilgisini zafere tebdil ede» bildiğine inanmış görünen Batılılardandır. Fakat o zaman olduğu gibi bugün de General De Gaulle'ün büyük aImganlığı aynıdır ve şartları değişik olmasına rağmen, Fransa aynı sur lanmalar içindedir.

Dean Rusk

İnsanlar konuşa konuşa..

Amerika Dışişleri Bakanlığının yalanladığı bu noktadan başka, üzerinde durduğu diğer bir nokta da Sovyetlerle girişilen temasların müzakere mahiyetinde olmadığı, bundan evvelkiler gibi karşılıklı görüş ve tutumları aydınlatmaya matuf temasların bahis konusu olduğudur. Geri kalan noktaların, sızan haberde bildirilen noktalar olduğu ve bunların plânda yer aldığı anlaşılmıştır. Şöyle ki: Batı Berline giden yolların kullanılmasının milletlerarası bir organ tarafından kontrol edilmesi ve bu organa Doğu Almanyanın da katılabileceği, iki Almanya arasında teknik müzakereler ve karma komisyonlar, hudutların zorlanmayacağına dair. teminat ve atom silahları gibi..

Hudutlar ve ötesi

Batı Berline giden yolların milletlerarası bir kontrol altına konması fikri, Sovyet Rusyanın Doğu Alman ya ile bir sulh akdetmesi halinde tatbik edilecektir. Bu takdirde Batılılar Doğu Almanyayı, tanımaya devam edeceklerinden, kontrol organına Doğu Almanya İştirak etse dahi, işin sonunda Batılılar yine Sovyet Rusyayı muhatap tutacaklardır. Ne var ki bu karışık usûlün, yine de Doğu Almanyayı tanıma yolunda bir adım teşkil ettiği fikri silinmemiştir. Öte yandan bazı teknik hususlar için dahi olsa Doğu ve Batı Almanya makamlarının temasa geçmeleri de yine bu yolda bir adım telâkki edilmektedir.

Amerikan tekliflerinde hudutlar hakkında da tehlikeli hükümler bulunduğu iddia edilmektedir. Bun» göre, sulh andlaşmasına kadar Almanyanın hudutlarını değiştirmek maksadile zor kullanılmayacağına dair Varşova ve NATO Paktı devletleri bir deklarasyon yapacaklardır.

Tabii bu noktada akla ilk gelen Almanyanın Doğu hudutları, Polonya ile olan Öder - Nelsse hattıdır. Fakat öte yandan bu hükme iki Almanya arasındaki hudut da, hatta Berlini ikiye bölen duvar da girmektedir. Batılılar ancak birleşmiş bir Almanya ile sulh aktedilebsileceğini düşündüklerine ve bugün için birleşmenin muhal göründüğüne ve nihayet son plânın bu imkânsızlığı âdeta temelli bir hale getirdiğine göre, bazı müşahitler bu hudut tekliflerini statükonun kabulü, yani Doğu Almanyanın kat'i olarak Sovyet blokuna terkedildiği geklinde yorumlamaya meyletmektedirler.

Nükleer silâhlar

Amerikalıların, Sovyet Rusya tarafından izhar edilen endişeleri yatıştırmak maksadile genel olarak müttefiklere ve özellikle Batı Almanyaya nükleer silâh vermek veya vermemeli kararını yeniden gözden geçirmeyi ileri sürdükleri bildirilmektedir. Bu, bütün NATO camiasını bir süredir meşgul eden bir meseledir. Nükleer silâhları, müttefik de olsa, yabancı memleketlere vermemek hakkındaki Amerikan mevzuatının NATO yu bu silâhlarla techia etmek lüzumunun ışığında yeniden tetkik konusu olacağı bir sırada ve diğer yandan müttefik kuvvetlere bu silâh verildiği takdirde bunların kullanılması kararının nasıl, hangi usul ile alınacağı münakaşa edilirken, nihayet bilhassa Fransanın bir vurucu kuvvet tasarısı üzerinde ısrar ettiği bir zamanda, Berlin hakkındaki Amerikan plânında bu meselenin Sovyetlerin teskin edici bir şekilde ele alınmış olduğuna dair yayılan haberler oldukça, garip bir tesir yaratmıştır

Geride bıraktığ muz haftanın başında Washington'da Rusk ile Dobrinin arasında başlayan temaslar bu sıkıntılı hava içinde devam edecektir.

Cenevre

Maraton

Cenevrede 18 üyeli Silâhsızlanma Komisyonunun müzakerelerine artık bu ad verilmektedir: "Cenevre Maratonu". Komisyonun Üç çeşit toplantısı ve üç çeşit konusu var. Ayrılan üçlü bîr grup -Birleşik Amerika, Sovyetle- Birliği ve İngiltere- nükleer dilemeleri durdurma işini konuşuyor. Bir Genel Komite, kısmî' silâhsızlanın", tedbirlerini inceliyor. Nihayet Genel Kurul, umumi silahsızlanma meselesini inceliyor ve Genel Komite ile nükleer alt - komiteden gelen neticeleri bir araya getirmeye çalışıyor.

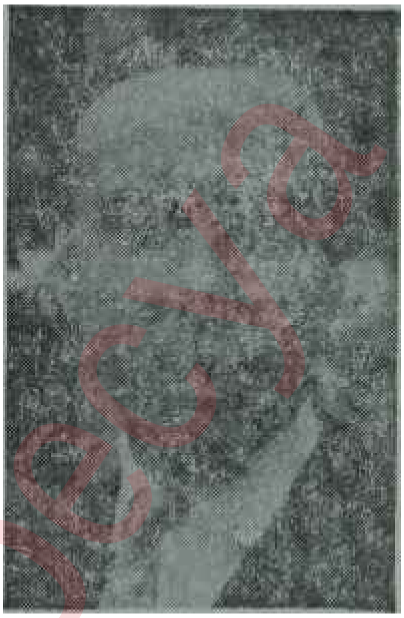
Nükleer denemeleri durdurma işiyle uğraşan üçlü alt. komitenin umumi heyete sunduğu ilk rapor menfi olmuş ve verilen yeni bir mehil içinde cereyan eden müteakip görüşmeler de semere vermemiştir Mesele malûmd«r: Batılılar milletlerarası kontrol altında M- durdurma anlaşması istemekte, Sovyetler ise bu konbrolü yerine getirecek olan teftiş postalarını topraklarına sokmaya yanaşmamaktadırlar.

Genel Komitede ele alınan kısmi tedbirler arasında da çatışma vardır. Amerika bilhassa harp propagandasına son verecek tedbirler, üzerinde dururken, komünist blok atom silâhlarından tecrit edilmiş bölgeler ve yabancı memleketlerdeki üsler meselesini kurcalamaktadır.

Konferansın müşterek başkanları olan Amerikan ve Sovyet delegeleri umumi silâhsızlanma anlaşmasının girişini teşkil edecek olan bir metin üzerinde uzun zaman çalışmışlar ve bir taslak meydana getirmişlerdir. Fakat bu taslağın bazı maddelerinde görüş ayrılığı devam ettiği cihetle umumi heyet henüz metin üzerine ciddi olarak eğilmiş değildir.

Nisan vâdesi

Başkan Kennedy geçen 2 Martta Amerikanın nükleer denemeler hakkndaki kararını bildirmişti. Buna göre, milletlerarası müessir bir kontrol altında nükleer denemeleri durduracak bir anlaşmaya yarılamadığı takdirde Birleşik Amerika, Nisan için-

Michel Debre
Kapıyı dışardan örttü

de atmosferde denemelere tekrar başlıyacaktır. Bunun için Bermuda mülakatında seçilen yerde - Chirstmas adalarında- hazırlığa başlanmıştır Başkan, bitirdiğimiz hafta çarşamba günü tertiplediği basın konferansında henüz kat'i tarih tesbit edilmediğini, fakat 2 Martta ilân.edilen kararın bâkl kaldığını söylemiştir

Diğer taraftan Cenevredeki Amerikan delegasyonu genel silâhsızlanma hakkında bu defa gayet mufassal bir yeni program sunmuş bulunuyor. Başkan Kennedy'nin ifadesine göre şimdiye kadar bu derece tafsilâtlı ve dört başı mamur bir silâhsızlanma programıgörülmüştür.

Anıerika, bu şartlar dahilinde, hem genel silâhsızlanma bahsinde hem de nükleer denemeleri durdurma işinde tedafüi durumunu terketmiş görünmektedir. Gerçi Sovyet delegesi bu son programa da burun kıvırmış isa" de, vesikanın müzakerelere esas olarak kabul edilmesi hususunda umumi bir temayül sezilmektedir.

Nükleer denemeleri durdurma işinde ise, Batılılar beklemedikleri müttefikler bulmuşlardır. Bunlar konferansa iştirak eden sekiz tarafsız memlekettir. Bu tarafsızların ileri sürdükleri ortalama plânı Batılıların memnunlukla kabul etmesi, buna mukabil Sovyetlerin ihtiraz» kayıtları koymaları Cenevrede muvazeneyi Batılılar lehine çevirmiş gibi görünmektedir.

Tarafsızların rolü

18 üyeli komisyonun sekiz tarafsız üyesi uzun zaman topluca teşebbüse geçmek imkânını bulamamışlardır. Zaten silâhlarla ve silâhsızlanma ile alâkaları birinci derecede olmayan bu memleketlerin komisyonda yer almaları da hafif tebessümlere yol açmış bulunuyordu.

Bu bocalama devresinden sonra tarafsızların müşterek bir tasarı hazırladıkları haberi yayılmış, ancak Hind delegesinin son dakikada hükümetinden yeni talimat istemek lüzumuna duyması üzerine bu teşebbüs yeni bir gecikmeye uğramıştır.

Tarafsızlar nihayet bitirdiğimi» hafta içinde tasarılarını açıklamışlardır. Bu, nükleer denemelerin durdurulması, daha doğrusu, bu durdurmanın kontrolü ile ilgilidir.

Tasarıda evvelâ alâkalı memleketİterin bu denemeleri bir an evvel durduracak bir anlaşmaya varmaları temenni edildikten sonra, esas mesela yani Batılılarla Sovyetlerin anlaşamadıkları mesele ele alınmakta ve bunda, oldukça yeni bir unsur verilmektedir. Tarafsızlar kontrolü siyasi hüviyetiden sıyırarak bunu tamamen ilmi mahiyette mütalâa etmektedirler. Ter* cihan tarafsız memleketler bilgin vs., uzmanlarından kurulu bîr organ ihdas edilecektir. Bu organ bütün milli dinleme ve tesbit istasyonlarından ve bunlara ilâveten kurulacak yeni santrallerden verilecek haberleri inceleyecek ve değerlendirecektir.

Tarafsızlar buraya kadar Sovyet Rusyaya tâviz vermektedirler. Çünkü işin sonunda kontrol ve teftiş yine milli mahiyette kalacak,' ancak değerlendirme milletlerarası bir organ tarafından yapılacaktır.

Lâkin bu noktadan sonra tasarının can damarı ortaya çıkıyor. Milletlerarası merkez organı tereddüde düştüğü zaman infilâk veya sarsıntı mahalline teftiş postası gönderebilecektir.

Bu noktada milletlerarası kontrol olması belirmektedir.

Büyük fırsat

İngiliz ve Amerikan delegeleri bu tasarıyı memnunlukla kabul ettiklerini ilk ağızda beyan etmek suretile ortaya çıkan fırsatın önemini anlamış olduklarını göstermişlerdir. Zira bu aynı zamanda Krutçefin kendilerinden çok şey umduğu tarafsızları Sovyet Rusya ile yüzyüze bırakabilecek bir fırsattı.

İngiliz ve Amerikan delegeleri plânı bir çalışma esası olarak kabul edebileceklerini söyledikten sonra bir seri sual sormuşlardır. Bunların çoğu tamamen teknik mahiyettedir ve Habeşistan delegesinin tatlı bir samimiyetle itiraf ettiği gibî plânın sahipleri bu kadar kılı kırk yaran teknik sorulara cevap verecek durumda değillerdir.

Fakat, tarafsızların cevaplayabilecekleri sualler de vardır ki, asıl bunlar plânım âkibetini tâyin edecektir.

Batılılar milletlerarası komisyonun her istediğinde topraklarına posta göndermesini peşinen katoul etmek" tedirler. Sovyet delegesi ise buna kati bir cevap vermekten çekinmiş, kaljul edebileceğini de, etmeyebileceğin! de, herhalde her ayrı olay için ayrı karar alınması lâzrmgeldiğini söylemiştir.

Doğrudan doğruya nükleer denemeleri durdurmak dâvası değilse bile, Batılıların tezi bu tarafsızlar plânı ile kuvvetlenmiş ve Batılıların konferanstaki durumları takviye edilmiş olmaktadır

Cezayir

Bağımsızlık yolunda

Evian anlaşmaları gereğince kurulan Geçici İcra Organı Cezayirde faaliyete başlamıştır. Bir müslümanın başkanlığı altında ve Fransıa Gerisi Komiseri Fouchet ile irtibat halinds çalışacak olan bu Geçici İcra Organına bağlı 50 bin kişilik asayiş kuvveti de kuruluş halindedir. Bu kuvvet tam kadrosu ile meydana çıktığı vakit, müfrit Gizli Ordu teşkilâtı ile, o samana kadar bu çete dağılmazsa, son ve amansız bir mücadeleye girişecektir.

Bugün için Geçici İcra Organının başkamı Abdurrahman Parisin Fransız Genel Komiseriyle iyi geçindiği anlaşılmaktadır. Hatta bizzat Foucöet, geride bıraktığımız hafta içinde bunu açıklamış ve "çok iyi bir işbirliği Iıalindeyiz" demiştir. Abdurrahman Parisin, yayılan haberler hilâfına, Parise giderek General De Gaulle.ile görüşmekten vazgeçmesi bunu göstermektedir.

Öte yandan Gizli Ordunun tethiş faaliyeti hızda devam etmektedir. Fakat bu dal budak salmış çete son günlerde bir hayli budanmıştır. Gizli Ordunun başında bulunan eski General Salan'ın sağ kolu mesabesinde olan eski hava Generali Jouhaud yakalanarak Parise gönderilmiş ve yargılanarak ölüm cezasına çarptırılmıştır. Şimdi avukatları son çarelere başvurmaktadırlar.

Yüksek hakimler heyetinin kararına intizaren şimdi "Pariste tartışılan konu şudur: Jouhaud giyotinle mi idam edilecek, yoksa kurşuna mı dizi. lecektir?

Kuvvetli durum

Evian anlaşmalarının tasvibini ve Cezayiri bağımsızlığa götürecek olan yolda bundan sonra yapılacak işlemler için General, De Gaulle'e geniş yetkiler isteyen referandumun Fransada kitle halinde "Evet" cevabını toplaması üzerine Devlet Başkanı hem parlâmento muvacehesinde hem de Cezayir olayları karşısında kendisini çok daha kuvvetli hissetmeye başlamıştır. Referandumdan hemen sonra seçime gidileceği ve Michel Debrö hükümetinin normal parlamenter usûl ile değiştirileceği hakkındaki haberlerin aslı çıkmamış, General De Gaulle Başbakanını değiştiri vermiştir. Gerçi bu, kabinenin istifası yolu ile yapılmış ise de, hakikatta değişen sadece Debrg'dir denilebilir. Zira kabinedeki kilit mevkileri tutan bütün Bakanlar yeni hükümet kombinezonunda da yerlerinde bırakılmışlardır.

General De Gaulle

Bazı teknik Bakanlıklarda değişiklik olmuş ve kadro biraz daha genişlemiş» tir. Lâkin şunu da hemen kaydetmek gerekir ki, Evlan anlaşmalarından sonra Michel Debre'nin çekilmesi evvelden kararlaştırılmıştı. İcraat programının özel merhaleleri için özel ekipler tasarlanmaktadır.

Debre'nin yerine Başbakan olan Pompidou, General De Gaulle'ün çok yakın mesai arkadaşlarındandır. Hatta bir aralık Generalin özel kalem müdürlüğünü de yapmıştır.

Yeni seçimlere kadar işleri yürütecek olan bu kabinenin birçok özelliklerinden biri de Pflimlin'e yer vermiş olmasıdır. Bu zat IV. Cumhuriyetin son Başbakanı olup 958 de General De Gaulle'ü iktidara getiren Cezayir ayaklanması sonunda idareyi Generale devretmişti.

Tunus ta neler oluyor?

Cezayir bağımsızlık yolunda eriştiği merhale yalnız Fransız hükümet kadrosunda değil, Muvakkat Cezayir Hükümetinde de bazı değişikliklere yol açacak gibi görünmüştür.

Bu daha ziyade. Fransızların elinde senelerce hapis hayatı yaşayan ve Evian anlaşmalarından sonra tahliye edilen Cezayir Muvakkat Hükümeti Başbakan yardımcılarından Bin Balla ile diğer Bakan arkadaşlarının tutumlarından ileri gelmiştir.

Bin Bella ve arkadaşları, tahliye edildikten sonra çeşitli Arap memleketlerini ziyaret etmişler ve her gittikleri yerde haklı bir sevinçle karşılanmışlardır

Bu hassasiyetin verdiği heyecan neticesinde olacak, bilhassa Bin Bella, muvakkat hükümet üyelerinin bugüne kadar temas etmekten kaçındıkları bahisleve girmiş. Arap tesanüdü ve gayretile, meselâ Filistin meselesinde aşırı ifadeler kullanmıştır. Bundan Bin Bellanın Burgibamn mütedil tutumundan ziyade Nasırın müfrit tavrına taraftar, dolayısiyle hükümît arkadaşlarının noktai nazarından uzak olduğu neticesi çıkarılmıştır.

Bu söylentiler ve yorumlar öylesine zemin kazanmıştır ki, bitirdiğimiz hafta perşembe günü Muvakkat Cezayir Hükümeti İstihbarat Bakanı Mohammed bin Yezid, kabine içinde tam bir birlik ve beraberlik bulunduğum. beyan etmek lüzumunu hissetmiştir. Ufak tefek tutukluklara rağmen Cezayirin bağımsızlık yolunda ağır, fakat emin adımlarla ilerlediğini söylemek mümkündür.

Bu satırların yazıldığı sıralarda Gizli Ordunun başı eski General Salan'ın yakalandı haberi gelmiştir. Salan, ayaklanışının tam yıl dönümüne yakalanmıştır

KİTAPLAR

Sosyalizm Nedir?

(Prof. Harold J. Laski ve John Strachey'in makaleleri, Evren Yayınları, 1962, Derleyen Necati Hersek, Gün Matbaası, 56 sayfa 200 kuruş"

İngilterede İkinci Dünya Savaşından sonra İşçi Partisinin iktidara gelmesinde önemli rol oynayan, bir kitap olmuştur. Bu, daha sonra İşçi Partisinin İaşe Nazırlığını da yapacak olan John Strachey tarafından kaleme alınmış basit ama son derece basit bir el kitabıdır. Sosyalizmi halk için, halkın anlayacağı dille ve ana hatlarıyla açıklayan, sosyalizmin üzerine çekilen hücumları tek tek cevaplandıran bu eser, daha önce, yani İngilterede yayınlanmasından bir süre sonra memleketimizde de dilimize çevrilmişti. Ne var ki o zaman bu ufacık makale çabucak ortadan kayboldu. Derken bundan birkaç ay önce N. Erkenin çevirisi ile aynı makale Sosyal Yayınlar arasında "sosyalizm nedir?" başlığıyla ufacık bir el kitabı olarak yayınlandı. Bu sefer Evren Yayınevi ise, John Strachey'in bu meşhurmakalesini, en az o kadar meşhur bir başka makale, Londra Üniversitesi Profesörlerinden ve İngiliz İşçi Partisi eski Yönetim Kurulu Başkam Prof. Harold J. Laski'nin, "Demokrasi nedir?" adlı bir başka makalesiyle birlikte yayınlamış. Necati Hersek tarafından derlenen bu kitapta, ayrıca, Sorbonne Üniversitesi Felsefe Profesörü Jean Lacroix'in de minyon bir makaleciği yer alıyor. Tek sayfalık bu makalede de fransız profesörü, "Gerçek demokrasi sosyalizmdir" demektedir.

Sosyalizmi öğrenmek için gerçek bir anahtar olan kitabın tümü dikkatle okunmağa değer.

Aşılı İhsani ve Güllüşah

(Halk Sairi Aşık İhsaninin hayat hikâyesi ve şiirleri, Ayyıldız Matbaatı, Ankara 1960, 104 sayfa 250 kuruş)

Aşık İnsani, doğulu bir saz ve halk şairidir. Bilhassa Ankara sokaklarında ona sık sık rastı anılabilir. Omuzları üzerine dökülmüş gür ve siyah saçları, üzüm karası sakalı ve bıyıkları, üzeri fazlaca isli yeşil bir elbisesi vardır. Ayağında yemeniler, belinde kuşak, gümüşlü bir köstek, İhsani sazı sırtında dolaşır durur. Herhangi bir sağlam vesikaya dayanmamakla beraber, meşhur halk şairi Aşık Garibin yedinci göbekten akraba*sı olduğu rivayet edilir.

İhsani, kitabında kendi hayat hikâyesini nakletmektedir. Kitabın başlangıcı şöyledir: "Yüzümü çevreleyen üzüm karası sakalımla, omuzlarıma dökülen gür siyah saçlarıma bakarak yanlış hüküm vermeyin. Sizin gibi giyinmiyor, sizin gibi yaşamıyorsam benî ayıplamayın. Ben sizin içinizden biriyim. Çok ıstırap çektim. Bütün hayatımı dolduran felâketler ve sonu gelmez üşüntülerden sonra sizin aranıza döndüğüm zaman, sert rüzgârların kamçıladığı yüzümün matlaşan rengi, mihnet dolu ömrümün açık bir hikâyesinden başka birşey değildir."

İran Azerbaycanın Hoy kasabasından olan İhsani 1930 yılında Türkiyeye hicret etmiş, ailesiyle birlikte Diyarbakıra yerleşmiş, orada büyümüş ve sazı şairi olarak yetişmiştir.

Aşık İhsani ile Güllüşah
"Düşem yollara yollara..."

Günümüzün yaşayan halk şairleri içinde, sıraca ancak Aşık Veysel" den sonra gelebilecek olan İhsani, bugün artık şehirlileşmiş, hatta kendi diliyle ifade edilirse, "bajarileşmiş'" bir insandır. Kitabında naklettiğin göre İhsani 11 yaşında rüyasında Güllüşah diye bir kız görmüş, buna âşık olmuş, ömrü boyunca onu aramı», sonra bîr ara Bursada buldum sanmış, ama nihayet Uşakta bulmuş ve evlenmiştir. Şimdi İnsaniyi Güllüşahla birlikte görmek mümkündür.

Dadaloğluların, Köroğlularm, Karacaoğlanların, Emrahların, Kul Mehmedlerin, Talibilerin, Emirilerin, Noksanilerin, Seyranilerin Dertlilerin, Baykurtlu Zihnilerin, Celalilerin sanat dehalarından kopup gelen ve onlann kaybolup gitmemiş örneklerinden, ama yukarda sıralanan aşıklara göre daha zayıfça örneklerinden biri olan Aşık İhsani, hemen her konuda şiir söyleyen bir insandır. İşte ondan bir örnek: "Yalan Dünya":

"Behey yalan dünya, sana - Geldik sanki eyi m'ettik? - Senin ile yedik içtik, - Güldük sanki eyi m'ettik?- Gelmez geçmez kara günde-Bize delil oldun önde,-Gezdiğimi-i yârı sende-Bul duk, sanki eyi m'ettik? . İhsamyim, bahtı kara -Aşk düşürdü bizi nara - Nice günahlardan sonra - Öldük sanki eyi m'ettik?"

Aşık İhsani ve Güllüşah adlı kitapta, İnsaninin hayat hikayesiyle birlikte, şiirleri de araya serpiştirilmiş bir haldedir. Halk şiirine meraklı olanlar için İhsani. üzerinde durulmaya değer bir isimdir,

KADIN

Ankara

Çocuk suçluluğu meselesi

Ankarada Sosyal Hizmetler Enstitüsü tarafından tertiplenen "Çocuk" konulu konferans 5 Mayısta açılacak ve dört gün devam edecektir. Çocuk meselelerini her yönden ele alan, didik didik eden bu konferansın Önemle üzerinde durduğu bir konu, çocuk suçluluğu ve intibaksız çocuklar meselesidir. Dünyanın her yerinde olcugu gibi, bugün memleketimizde de "çocuk suçluluğu", "ast gençlik", "intibaksız çocuk" deyimleri pek çok işitilmektedir. Ancak, bu sözlerin ne anlama geldiğinin ve hangi çocuklara "suçlu" veya "intibaksız çocuk" denilebileceğinin bilinmesi, kısaca, bunun bir tarifinin yapılması şarttır.

Sosyal Hizmetler Konferansı raporlarından alınmış çok kısa özetlerle meseleyi biraz aydınlatmak mümkündün. Hukukçular çocuk suçlulu--unu kanunun tespit ettiği hudutlar içinde kesin olarak tarif ederler. Sosyal ilimler bu konuda çok daha titiz davranmaktadır. Suçluluk memleketten memlekete, hattâ aynı memlekette çevreden çevreye değişmektedir. Bugün memleketimizde kanunun yasak ettiği bazı hareketleri köylerde halk suç saymamakta ve bu gibi hareketlerden kaçınma lüzumunu duymamaktadır. Meselâ, kanunun müsaade ettiği yaştan evvel evlenen bir köy delikanlısına "suçlu" damgasını vurmak güçtür.

Suçlu çocuklar konusu içine bir de "intibaksız çocuklar't- katıldığında, bunun tarifi daha da güçleşmektedir. Her intibaksız çocuk suç işlemez ama, her suç işleyen çocukta muhakkak intibaksızlık vardır. Demek ki suçları önleme tedbirleri düşünülürken, intibaksız çocuklar üzerinde durmak çok önemlidir. Çocuk suçluluğu veya intibaksızlığından söz açıldığı zaman aşağıdaki özelliklerin biri veya birkaçı bulunmalıdır:

1 — Toplum kanunlarım, nizamları ihlâl,

2 — Aileye veya aile yerini tutanlara karşı devamlı itaatsizlik, isyan hali ve sonuçta bu kişilerin kontrolünden tam olarak kurtulma.

3 — Davranışlarıyla başkalarının sıhhatine, ahlâkına zarar vermek, bu balcımdan çevre için tehlike teşkil etmek...

Suç tarifinde yaşın da büyük önemi vardı? Memleketimizde, 11-18 yaş arasında, ceza müeyyideleri altına ahnmıs. fiili isleyen çocuk suçlu çocuktur.

Türkiyede durum

Yalnız hüküm giyen suçlu çocuklar arasında yapılan istatistikler bile 1939 yılından beri suçluluğun hatırı sayılır derecede arttığım göstermektedir. Halbuki hüküm giymeyen pek çok suçlu çocuk mevcuttur. En çok işlenen suçlar şiddet suçları, cinsiyetle ilgili suçlar ve hırsızlıktır. Suç işleyen çocukların % 95'i erkek % 5'i kızdır. Hüküm giyenler arasında yapılan istatistikler, köy çocuğunun daha fazla suç işlediğini göstermektedir. Halbuki, nüfus bakımından nispete vurulduğunda sonuç, köy çocuğunun aleyhine değil lehinedir ve önemle üzerinde durulacak husus, suçun işlendiği yerdir. Memleketimizde çocuk suçlarının büyük kısmı şehirlerde işlenmektedir.

Derde çâre bulmak için, ilkin derdin sebebini bilmek gerekir. Genel olarak bu, iç ve dış sebepler, yani ferdi ve sosyal sebepler olarak ikiye ayrılır. İç, yâni ferdi âmiller arasında irsiyetin, doğumdan, sonra meydana gelen bazı fiziki değişikliklerin, meselâ, sakatlıkların, çirkinliğin, çocuk suçluluğu üzerinde rol oynadığı söylenirse de, bugüne kadar bu husus kesin olarak tespit edilememiştir. Bunlar belki bazen kolaylaştırıcı sebeplerdir, ama acaba dış tesirler olmadan çocukların suç işlemeleri üzerinde bir etki yaratabilecekler midir? Alkolik bir ana - babanın kolaylıkla suç işleyen çocuğu acaba doğuştan mı suç islemeye mahkûmdur, yoksa yaşadığı çevreden aldığı terbiye mi onu bu yola götürmektedir? Bu ikinci ihtimal çok daha kuvvetli olsa gerektir. Demek ki sosyal, yâni dış sebeplerin bi-i rincilerden daha önemli olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir . Çevrenin çocuk için iki fonksiyonu vardır: Çocuğun ruhi gelişimi için gerekli ortamı sağlamak ve toplumun örf ve âdetlerini, kurallarını çocuğa intikal ettirerek, çocuğu terbiye etmek... Bu iki fonksiyonun çatışma haline gelmemesi lâzımdır. Dış tesirlerin en önemlisi, bu konuda ailedir. Çocuğun ruhi gelişmesi Uç ana ihtiyacın tatminine bağlıdır: Emniyet duygusu, sevgi ve hareket ihtiyacı... Araştırmalar, birçok suçlu çocuğun kendilerini emniyette hissetmediklerini, sevgi alıp vermekte beceriksiz olduklarını, korku ve mücadele içinde olduklarını göstermiştir. Babasını sevmiyen, muhtelif sebeplerle onun otoritesine isyan eden çocuk, her otoriteye karşı gelmek temayülündedir. Aile ocağının ahlâki seviyesi, çocuk üzerinde derhal tesirini gösterir. Suçlu çocukların, genel olarak suç işliyen çevrelerde yetiştikleri inkâr edilemez

Aileden sonra okul. gelmektedir. Çocuk okula başladığı zaman, temel şahsiyeti teşekkül etmiş, suçluluk ve intibaksızlık temayülleri onda yerleşmiş durumdadır. Böyle çocuklar okumak istemezler. Onları okul idarelerinin kuru disiplin anlayışı içinde adam etmek imkânsızdır.

Sinemanın, basının, kara çocuk e-

Benekliler moda

Güzele ne yakışmaz ki...

deiyatının bazı çocukları suç işlemeğe dürttüğü de tespit edilmiştir. Bunlar telkine fazlasıyla müsait, zayıf yaratılışlı çocuklardır. Bu bakımdan kötü neşriyatın kontrol altında tutulması bir zarurettir. Suçlulukla savaşta esas, suçun işlenmeden evvel önlenmesidir.

Moda

Benekliler başta gidiyor

Yaz modasının en gözde yıldızı, benekli kumaşlardır Kadınlar benekli kumaşları öteden beri tutarlar. Özellikle emprime giyinmesini sevmeyen, emprimenin şişman gösterdiğini ileri süren kadınlar yazın desenli kumaş olarak beneklileri seçmişlerdir. Yalnız, eskiden daha çok küçük elbise olarak dikilen benekliler önümüzdeki mevsim içinde en ağır modellere de tatbik edilecektir. Bir süre önce, muhteşem bir galada İngiltere Kraliçesine takdim edilen artist Dany Robin'in üzerinde işte böyle siyah benekli bir beyaz tayyör vardı. Kıyafet Dior imzasını taşıyordu ve bu takdim merasimi için özel olarak hazırlanmıştı. Ağır yaz kıyafetleri için siyah zemin üzerine irice beyaz benekli kumaşlar da aynı derecede modadır. Hattâ, bu yıl beneklilerin basmalardan çok taftalarda, şeffaf şifon ve naylonlarda, abiye kumaşlarda moda olduğunu söylemek yanlış olmaz. Geçen seneki düz keten elbisenizi benekli bir kemer, benekli küçük mendille derhal gençleştirebilîrsiniz. Düz bir ciddi yazlık tayyörün de, benekli kumaştan yapılmış bir bluz ve aynı kumaştan yapılmış bir küçük bere - şapka, bir çift eldivenle pek çok şey kazanacağını unutmayınız.

İlk önce, seçim !

Jale CANDAN

18 Nisan günü, Türk Kadınlar Birliği 13 yıldönümünü kutladı. Gerçi Türk Kadınlar Birliği çok daha evvel kadın hakları savunucusu Nezihe Muhittin tarafından kurulmuştu, ama devamlı faaliyette bulunmaya başladığı tarih 13 Nisan 1949 dur. 13. yıldönümü münasebetiyle T. K. B. Müteşebbis Heyet Başkanı Günseli Özkayanın Ankara Radyosunda bir konuşmasını dinledik. Günseli Özkaya, bu konuşmasında birliğin kuruluş amacını anlattı ve sorulara cevap verdi.

Türk Kadınlar Birliğinin başlıca amacı, Türk İnkılâbının kadınlarımıza verdiği baklan korumak ve bunların kullanılmasını sağlamaktır. Demokratik bünyemizde türk kadınının hak, vazife ve sorumluluk duygularının kökleşmesine, inkişafına yardım etmek, eğitim ve sosyal dâvaları ele alarak, onun kültür seviyesini, hayat şartlarını yükseltmektir. Görülüyor ki, bu öyle kolaylıkla sonuca bağlanacak bir amaç değildir. Türk Kadınlar Birliğinin bu amaca ulaşması, memleketin topyekûn kalkınması demektir. Bunu da yalnız başına Türk Kadınlar Birliğinden beklemek elbette ki imkânsızdır. O bu yolda ancak yardımcıdır. Ne var ki, zamanında sesini duyurması, sağlam kuvvetlerin yanında, daima dimdik, ayakta durması da şarttır. Maddi gücü yetmezse de mânevi varlığıyla, kendi alanında, meselâ "gençlik teşekkülleri" gibi söz sahibi bir kuvvet olabilmeli, gerici, kötü politikacı, aehalet ve taassup karşısında dalma onu bulmalıdır. Ne yazık ki Türk Kadınlar Birliğinin bu konuda hiçbir faaliyeti yoktur. Devrin iktidarı gerici okunu eline alıp türk kadınını tâ kalbinden vurmaya başladığında Genel İdare Merkezi, o iktidara kur yapmakla meşguldü. O devirde Ankarada T.K.B. tarafından kadının kültür seviyesini yükseltmek için açılan kuralar da gene aynı iktidarın propagandasını yapmakla vazifelendirilmişlerdi.

Türk Kadınlar Birliğinin bu hale düşmesinin ve meselâ "gençlik teşekkülleri'' gibi sağlam kuvvetlerin yanında yer alamamasının başlıca sebebi bence seçim mekanizmasındaki bozukluktur. Suç tüzükte değil, bunun uygulanmasındadır: Genel kongre en yetkili organdır, olağanüstü veya tabii olarak toplanır. Genel kongre her iki yılda bir, Mayıs ayının ikinci yarısında Ankarada toplanır ve Genel Merkez İdare Heyeti üyeleriyle Genel Başkanı seçer. Teşkilâtın daha evvel kongrelerini yapıp delegelerini seçmiş olması da şarttır. Amaç, her iki yılda bir Türk Kadınlarını bir araya toplamak, kadın dâvalarım el» alarak, bunları dile getirebilecek olanı kimseleri seçmektir. Ama, bu hiç te böyle olmaz. Kulis faaliyeti, kadınlık dâvalarını unutturacak kadar keşif tir. Genel Merkez çeşitli yollardan, il kongrelerini kontrolü ve direktifi altına almak ister ve çoğu zaman bunda başarı sağlar. Hele Aşikara seçimi tam manasıyla bir "oldu bitti"ye getirilir. Seçimlere yakın, üyeler kasten Genel Merkeziden uzaklaştırılırlar. Her derneğin, maliyetlerini bildirmek üzene üyelere gönderdiği bildiri sistemini Türk Kadınlar Birliği zaten hiçbir zaman benimsememiştir ve böyle zamanlarda büsbütün unutur. Seçim, iki gazete köşesinde ilân edildikten sonra kafadar birkaç üye arasında hallediliverir. İşte Türk Kadınlar Birliğinde setçim hikâyesi yıllarca böyle sürüp gitmiştir.

27 Mayıs inkılâbından sonra Genel Merkez İdare Heyeti işte bu pürüzlerin temiizlenmesi için ve Türk Kadınlar Birliğine, her türlü küçük hesaptan uzak dürüst bir seçim yapma imkânı bağlamak üzene feshedilmişti. O günden bugüne iki seneye yakın bir zaman geçmiş, inkılabı yapanlar, bütün tehlikeleri göze alarak, seçime gitmişlerdir. Ama, Türk Kadınlar Birliği bugün hâlâ bir müteşebbis heyetle idare edilmektedir. Olağanüstü kongreyi mahzurlu bulan müteşebbis heyet önümüzdeki Mayıs ayının ikinci yansında normal genel kongreyi toplamak zorundadır ve bunu yapacaktır. İşte ben, 13. yıldönümü münasebetiyle radyodan türk kadınına hitap eden Başkanın, herşeyden evvel bu müjdeyi vermesini ve bütün türk kadınlarını, kongrelere katılarak dâvalara hizmet etmeğe çağırmasını bekledim. Müteşebbis heyetin Türk Kadınlar Birliği tarihinde iyi bir isim bırakabilmesi ancak uzun bir süredir devam ededuran âdetleri yıkarak, açık ve dürüst bir seçim sağlamasıyla mümkündür. Ondan beklenen tek şey budur ve zaten bu, onun 27 Mayıs İnkılâbını yapanlara ödemeye mecbur olduğu bir borçtur.

CEMİYET

Ankarada, "kokteyl mevsimi" bitmek üzere. Başkent Mayıs başından itibaren yavaş yavaş tenhalaşacağından kordiplomatik mensupları birbirleriyle yarış halindeler. Haftanın ortasında, Ankaranın tek kadın Basın Ataşesi, Endonezyalı Miss A. L. Fanggidaej'in kokteyli renkli kokteyllerden biri oldu. Kendilerine has kılıkları içinde Uzak Doğulular göz aldılar. Tabiî, Büyük Elçinin eşi güzel Madam Subijakto herkesin üstünde alâka çekti. Türk misafirler içinde, aon zamanlarda pek bir yerlerde görünmeyen Uğurcan yalnız geldi ve güzel kadınların sadece kendi modalarını değil, fikir modasını da takip ettiklerini sosyalizm tartışmaları yapmak suretiyle ispat etti.

Basın ataşesinin kokteylinden bir kaç gün sonra, Madam Subijakto başkent hanımlarını 'bir öğle yemeğinde topladı. Sebep, Endonezya kadınlarının öncüsü olan R. A. Rartini'nin anümasıydı. O yemek de, kokteylden daha az renkli olmadı. Çok kimse, Uzak Doğunun Ankarada ne kadar bol temsilcisi bulunduğunu böyle toplantılarda farkediyor.

Ama, bütün milletlerarası teşekküllerde siyah ve sarı, beyazı ekalliyette, bırakmış değil mi? Birleşmiş Milletlerde, günün esprisi :

"— Aaa! Bir beyaz!."

*

politikacılar, gazetecilerin pek de • "adam yiyen mahlûklar" olmadıklarını yavaş yavaş- görüp öğreniyorlar. Başbakan İsmet İnönünün (meşhur Sohbet Toplantıları bu bakımdan bir yol oldu. Geçenlerde de Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin Hariciye Köşkünde Basın mensupları şerefine, bir kokteyl verdi ve kendileriyle tanıştı. Bu tanışma viskili cinsten olduğu için hava daha da ılındı ve hariciyecilerle gazeteciler kaynaştılar.

Fotoğrafçılar ise, Dışişleri Bakanının salonun şeref mevkii olan piyano üstündeki bir kadın portresi önünde bol bol resmini çektiler. Resim, Feridun Cemal Erkinin bir kaç yıl önce kaybettiği güzel eşi Mukaddes Erkine aitti. Dışişleri Bakanı büyük Hariciye Köşkünde, unutmadığı eşinin hatırasıyla beraber..

*

Aklın yaşta değil, başta olduğunu geçenlerde Tiirkiyeye gelen bir Pakistanlı yeniden ispat etti. Pakistan Cumhurbaşkanı Eyüp Hanın ilmi müşaviri Prof. Abdüsselam Orta Doğu Doğu Teknik Üniversitesinin daveti üzerine geldi, seminer yaptı, bir konferans -verdi ve gitti. İlmi müşavir, 40 yaşında yok. Ama Londrada İmperial College'de teorik fizik profesörü ve dünyanın en meşhur ilim cemiyetlerinden Royal Soclety'nin üyesi. İsmi, bütün ilim çevrelerinde biliniyor. Ankarada Pakistan Büyük Elçişi ile zarif eşi Begum Raab genç âlimin şerefine Devlet Bakanı Turhan Feyzioğlu ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü Kemal Kurdasın da bulunduğu bir akşam yemeği verdi. Üniversitenin fizik hocaları toplantılar tertiplediler. Bir iki gece de eğlenceye götürdüler.

Prof. Abdüsselam
Doğudan bir elçi

Abdüsselamın başkente gelişinde bir hoş hâdise cereyan etti. Bol saçlı, pala bıyıklı âlim, uçağı meydana indiğinde büyült bir kalabalık gördü. Kalabalığın ekseriyetini kadınlar, kızlar teşkil ediyordu ve bunlar pek heyecanlı görünüyorlardı. Bir ara aklından "Şu Türkiyede, âlimlere amma da itibar ediyorlar" diye geçmedi değil ama, dudaklarında tatlı bir tebessümle uçakta bulunan bir başka yolcuya baktı.

Yolcunun ne kendisinin ki gibi haşmetli pala bıyığı vardı, hatta başında ne bir tek saçı. Çıplak kafasının içinde de fazla bir şey bulunura benzemiyordu.

Yalnız, adı Yul Brynner idi.

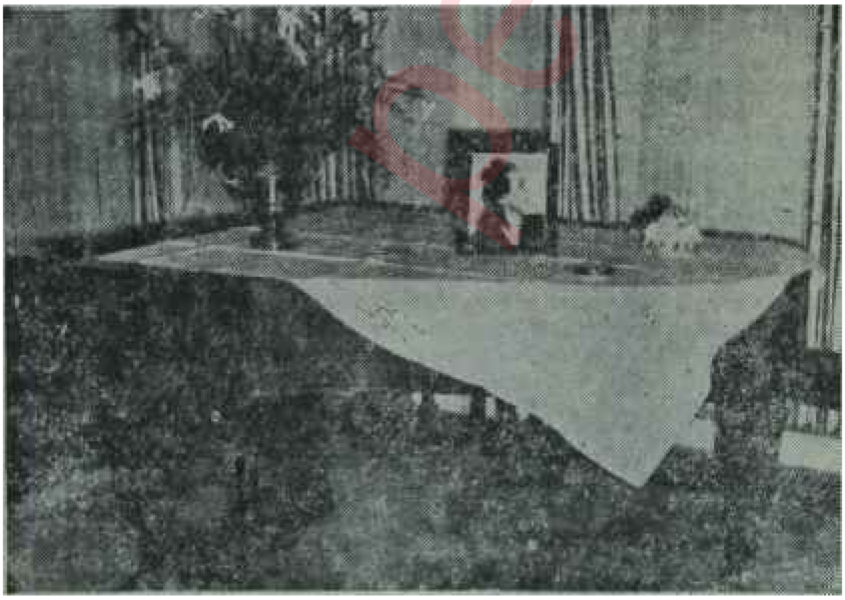
*

Başkentliler için işlerin iyi gidip gitmediğinin, durumun normal olup olmadığının bir şaşmaz miyarı var: Meşhur Süreyyadaki dolu masa adedi. Bu adet artınca bulutlar dağılıyor, bulutlar kümelenince adet azalıyor.

Son zamanlarda, Süreyya hep dolu!

*

Ankara ile İstanbullun bir farkı: Ankaralılar İstanbula gider, İstanbullular Avrupaya! Ankaranın İstanbula taşınma mevsimi henüz gelmedi ama, İstanbullular Avrupanın yolunu açtı-

Feridun Cemal Erkinin eşinin piyano üzerindeki resmi
Unutulmaz hatıralar

lar. İş adamı Emrullah Aksu ile Bebeğin en güzel kadını Handan Aksunun lüks Cadillac'ları ile çıktıkları seyahat çok kimsenin ağzının suyunu akıttı.

Onlar Avrupada gezedursunlar, geçen sene bir partide cereyan eden tadsız bir tartışma hakim önünde neticelendi: Milliyet gazetesinin dedikodu yazarı Leylâ Erdurana, kendisi hakkında yazdığı bir yazı Aksuların evinde şarkı söylerken çekilmiş resmini yayınlaması dolayısıyla pek kızdığı anlaşılan Sanayi Kalkınma Bankasının Umum Müdürü Reşit Egeli hakaret suçundan mahkûm oldu. Hakim Tevfik Fikret Eğilmez hiddetli Umum Müdüre onbeş gün hapis ve yüz lira para cezası verdi. Yoksa Reşit Egeli hanımlara karşı nasıl muamele edileceği konusunda, Sultanahmet cezaevinde tam iki hafta düşünmek fırsatımı bulacaktı.

*

Eski Bursa valisi, yeni A. P. senatörü ve zamanında hayli çapkın olduğu bilinen İhsan Sabri Çağlayangil Meclis Basın Bürosundan bir yere telefon ediyordu. Salondan içeri giren bir başka A.P. milletvekili Çağlayangili masanın başında, etrafında bir yığın gazeteciyle görünce sordu:

"— Ne o? Basın toplantısı mı?"

Çağlayangili tanıyan bir gazeteci:

"— Evet, İhsan Sabri bey eski günlerindeki maceralarım anlatıyor" diye cevap verdi.

İhsan Sabri Çağlayangil güldü, içini çekti ve tasrih etti:

" —Çok eski günlerindeki, ama.."

Münir Nureddin Selçuk, haftamn sonunda bir akşam Ankarada Büyük Sinemada bir konser verdi. Başkent sosyetesinin "Eski Ekol"ü, salonda hazırdı. Alaturka musiki meraklıları da sinemanın geri kalan kısmını doldurmaya yetti ve arttı bile.. Sanatkârı zevkle dinleyenlerin başındı. Bayan İnönü vardı. Konsere İsmet İnönü de gidecekti ama, Koalisyon kakafonisi buna fırsat vermedi.

*

Ufak ihmallerin büyük sıkıntılara yol *açtığı* gerçeğini son öğrenenlerden biri: Mübin Taker. Yedi aydır hep dişi şişen, dişi şişince dişçiye giden, şişi inince dişçinin semtine uğramayan Mübin Toker en sonda dişini çektirdiği halde şifinden kurtulamadı. Bunun üzerine, Prof. Cihat Borçbakanın bıçağı altına yatmak zorunda kaldı. Sinüs boşluğundan bir koca kist çıkan Mübin Tokerin ameliyatı on dakika sürdü. Ama hastahaneden bir haftada çıkabildi.

Eşi için hem sevindirici, hem hiddetlendirici olay: Ayılırken Entertype makinesinin eksik bir yedek parçasını sayıkladı. Tabii, daha fenası da olabilirdi ama, kadın milleti bu! Şimdi eşi "Pek âlâ, beni de sayıklıyabilirdin" diye söylenip hastasını güldürüyor.

T. B. M. M. nin kulisinde milletvekilleri
İşin alayı

*

Türk sahnesinin kazandığı yeni yıldız: Beniz Serez!Ankara Radyosunun eski güzel spikeri, İsveç Büyük Elçiliğinin esmer mütercimi Meydan Sahnesinde bir fransız vodvilinde az sadık zevce rolünü oynuyor. Hem de, şaşılacak maharetle..

Piyeste iki kadın var. Ötekini, Nur Sabuncu oynuyor. İkisinin de sahnede soyunup hayli dekolte görünmeleri lâzım ama, ilk temsilden sonra Deniz Sereze "Ooo! Strip - tease yapıyormuşsunuz. Gelip seyredeceğiz.. Gözlerimiz nurlansın.." diye telefonlar edilince o vazgeçti.

Şimdi gözleri, sadece Nur Sabuncu nürlandiriyor. Gözleri nurlandırıyor ama, ne yalan söylemeli, sesi maalesef pek kulakları şenlendirmiyor.

SANAT

Haberler

Galeri Netin sergisi

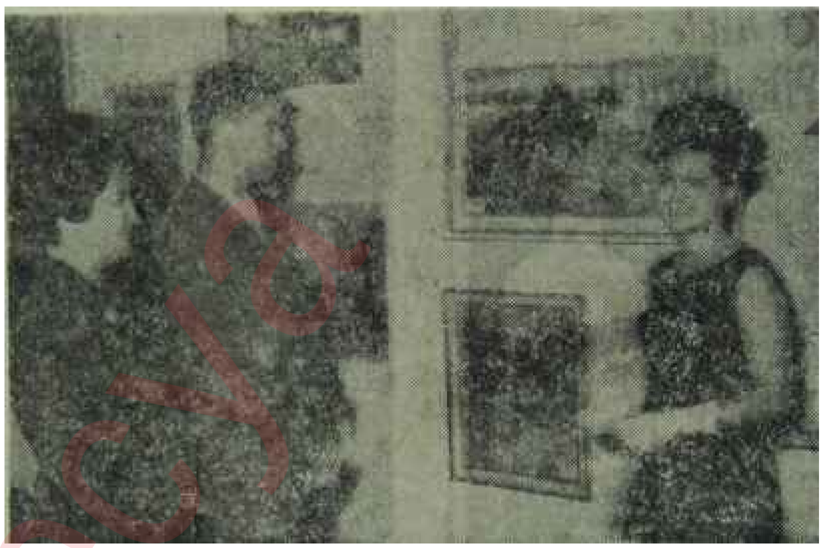
Geride bıraktığımız haftanın başında Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonumun, fuayyesinde açılan bir röprodüksiyon sergisi, başkentin sanat çevrelerinde geniş ilgi uyandırdı. Sergiyi Galeri Net düzenlemişti; Galeri Net, üç yıldan beri Bâibıâlinln bir köşesinde, 45 metrekarelik bir yerde orijinal yapısı, modern dekorlarıyla iç açıcı ve sevimli bir müessese olarak İstanbullulara ünlü ressamların güzel röprodüksiyonlarını sunan bir özel teşebbüstür.

Ankarada açılan sergi, resim sanatının yaygınlığını sağlaması, Türk evlerine resmin girmesine yol açması yönünden hizmet görebilecek bir teşebbüs olarak karşılanmalıdır. Sergide 162 tablo yer olmaşir. Bunlardan 68'i Obpacher, 94'ü de Pizzi kolleksiyonundandır. Obpacher kûlleksiyonu, asıllarından farksız kabartma röprodüksiyonlardır, Faksimile metoduyla tual ve tahta üzerine yapılmıştır. Pizzi kolleksiyonu İtalyan malı tablolardır. Bunlar sentetik elyaftan dokunmuş, yırtılmaz, buruşmaz ve rutubete dayanıklı papertex üzerine basılmış, kabartma röprodüksiyonlardır. Obpacher konfeksiyonuna giren tabloların değeri daha yüksek ve elde edilen basan daha büyüktür. Bütün resimlerin asıllarına uygunlukları bir çok resim şaheserlerini elde ve evde bulundurmak gibi bir imkân sağlamaktadır. 5 Mayısa kadar sürecek olan sergi daha ilk açılış gününde büyük bir ilgi görmüş, geniş ölçüd» resim satışı yapılmıştır. Van Gogh, Modigliani, Renoir, Picasso'nun resimleri en çok satılanlardır.

Bu koleksiyonların Milli Eğitim Bakanlığınca bir seçimi yapılarak okullar için satınalınmasının, resim sevgisinin yerleşmesi ve yayılması yönünden çok yararlı olacağı düşünüleıbilir. Tabloların fiyatları, gerçekte pahalı değildir. Ama Galeri Net müessesesi, resim edinmek isteyen ve büyük bir çoğunluğu orta ve dar gelirli aydınlar için bazı kolaylıklar düşünmelidir. Yoksa resimleri satın almak isteyenler sergiyi gezecekler, imrenecekler, iç çekecekler, sonra da boyunlarım büküp gideceklerdir.

İki amatör oyun

Ankarada genç. ve ülkücü üniversitelilerin kurdukları, beş yıldan beri tına çıktılar. Birisi Cliford Williama-. dan Sevgi Sanlının çevirdiği ve Özdemir Nutkunun da sahneye koyduğu "Arlecohino'nun Cambazlıkları", öbürü Lucille Fletcher'den Osman Şengeaerin çevirdiği ve Münip Senyücelin sahneye koyduğu "Afferdersiniz, Yanlış Numara" adlı oyunu. Her iki oyunun dekor ve kostümlerini Osman Sengezer, ışık işlerini İlhan Ünal yapmıştır. Sanatseverler Klübünde sadece dört kere oynanabilen bu oyunlarda gençler hem tiyatroya tutkunluklar m, hem de yeteneklerini göstermek fırsatını elde ettiler. Yüksel Gözen, Münip Senyücel, Hayat Erkanol, Ülkü Ongan, Nermin Yücel, Pervin Korkut, Tanju Şentürk, Oğuz Atacan, Çetin Tugal, Erkan Yücel, Meral Müren paylarına düşen rolleri, alabildiğine bir sevgi ve özenle oynadılar. Çabalarını takdir etmemek elde de-

Galeri Netin sergisinden bir köşe

İlgi görmesi bile kazançtır.

de binbir güçlükle yaşatmaya uğraştıkları bir dernek vardır. Tiyatro Sevenler Gençlik Derneğinin Gençlik Tiyatrosu, son beş y l içinde gerçekten övülecek bir çalışma içindedir. Hemen hemen hiç kimseden yardım ve destek görmemekte, harçlıklarından kesip bir araya getirdikleri paralarla dekorlar yapmakta, eserler oynamaktadırlar. Bu, başlıbaşına ülkücü bir çalışmadır. Her kurumun bu gençleri desteklemesi gerekir. Ama Türkiyede bu iş olmaz, Nitekim olmuyor da... Ne var ki, tiyatroseven gençleri de, hiç bir güçlük yıldırmıyor. Kurulduğundan bugüne "Cimri"yi, "Scapin'in Dolapları"nı, "Şaşkın"ı, "Escurial'i,. "Yalnız"ı, "Albany Kontu"nu. "Tunç ve Billur"u, "Gizli Oturum"u oynıyan gençler, bu y l da birer perdelik iki oyunla Ankaralılara karşı

El yazması iki kitap

İki genç şair Oben Güney ile Şaika Güncel, bakmışlar ki bu yayınevcilerden hayır yok, kitaplarını basacak biri çıkmıyor, "biz de kendimiz yazar, kendimiz basarız." demişler. Dediklerini de yapmışlar. Oturmuşlar kendi şiirlerini elceğizleriyle. Kendileri yazmışlar, şapoğrafda basmışlar, kendileri resimlemişler, satışa çıkarmışlar.

Oben Güneyin kitabının adı "Yorgun Deniz", Şaika Günselinkinin adı da "Yaşantı Duvarı". Güneyin kitabında 16 şiir Günselin kitabında 13 şiir var. Kitapların biçimi de, sayfa düzeni de ayrı bir özellik taşıyor. Bu iki genç şairin şiire tutkularıyla direnme güçlerini değerlendirmemek haksızlık olacaktı?

M U S İ K İ

Konserler

Önce disiplin, sonra sanat

İstasyon caddesindeki Devlet Konser Salonunun sahnesi geride bıraktığımız haftanın başındaki pazar akşamı küçüklü büyüklü çocuklarla doluydu. Beyaz gömlekli, kırmızı etek üzerine siyah yelek giymiş boy boy kız çocuklarıyla sız sayıda delikanlılardan ibaret olan bu topluluk alman çocuklar korosuydu. Dinleyiciler arasında da, diğer konserlere nisbetle, fazla miktarda çocuğa rastlanıyordu. Yeni kuşaklara Batı müziğini yaymak için çalışanlar Devlet Konser Salonu idarecilerinin gösterdikleri bu anlayışlı tutumu övdüler. Ancak, Devlet Operası idarecilerinin neden aynı anlayışı göstermediklerini sormak lâzımdır.

Konser, Almanyadan gelen Scha-Umburg'lu Masal Şarkıcılarının konseriydi. Onüç yıl önce Türkiyede "Viyana Çocuk Korosu"nu dinleyenler o zaman edindikleri unutulmaz intiba* ların tesiriyle biletleri kapışmışlardı. Aslında konseri Türk - Alman Kültür Derneği, tanıtma ve kültür propagandası çerçevesinde tertiplemişti. Nitekim dağıtılan program broşüründe bu husus açıklanıyordu. Program broşürünün kendisi de -dinleyicilerin yüzde doksanının türk olduğu ve içlerinde almanca bilenlerin az bulunduğu hesaba katılmaksızın - almanca olarak basılmıştı. Buna karşılık konserin başında koro türkçe olarak İstiklâl Marşını söyledi. Çok sevimli bir küçük kız -anlamını bilmeden ezberlediği- türkçe kelimelerle dinleyicilere "mutluluklar dileyen" bir konuşma yaptıysa da "sözler uçar, yazılar kalır" deyimi uyarınca türk dinleyiciler konseri tertipleyenlerin bu hatasını yine de unutamadılar.

Gösterişsiz giyinmiş, mütevazı tavırlarıyla salondakilerin dikkatini üzerine çekmekten adetâ kaçınır görünen Bayan Edith Möller, kurduğu ve yalnız bir düzine senede bugünkü durumuna getirdiği çocuk korosunu bizzat idare ediyordu. Programın ilk kısmında Schubert, Schumann, Tschaikovsky gibi, romantik çağ bestecilerinin eserlerinden başlanarak milli folklor ekolünü temsil eden muhtelif milletlere mensup bestecilerin koro parçaları, ikinci kısımda ise çeşitli milletlerin halk türküleri yer almıştı. Bu arada, programa yazılması unutulmakla beraber, Türkiye de "Havuz başının gülleri" türküsünün armonize tekliyle takdim edildi. Bu konserde söylenen silik, sönük ve milli muhtevadan nasipsiz bir armonizasyonun niçin tercih edildiğini Adnan Saygrunun armonize ettiği aynı türküyü evvelce dinlemiş bulunanlar kendi kendilerine sordular. Demek ki türk bestecileri Almanyada bu kadar az tanınıyordu.

Çocuk Korosu bütün eserlerde büyük başarı sağladı. Çocukların yetiştirilişine biç diyecek yoktu. Topluluğun beraberliği büyüklerden kurulu bazı korolara, hele bazı "malûm" orkestralara taş çıkartacak kadar mükemmeldi. Solist partilerini okuyanların sesleri iyi işlenmişti. Teganni tekniği de kusursuz denecek kadar güzeldi. Bütün bunlar Bayan Möller'in lehine kaydedilecek unsurlardır. O, korosuyla nekadar iftihar duysa yeridir. Ama yine de meraklı dinleyicileri tatmin etmeyen bir şey vardı: Topluluk bir şahsiyet edinememişti.

Her nekadar dağıtılan program broşüründe topluluğun dünyanın en meşhur çocuk korolarından biri sayıldığı iddia edilmekteyse de, evvelce başka meşhur çocuk korolarım dinlemiş bulunan dinleciyiler bu fikre pek de katılmadılar. Mamafih her dikiş makinesi kullanabilenin adının önüne bir "meşhur piyano virtuozu" deyimi ekleyip müzik piyasasına sürüldüğü bir memlekette, böyle iyi yetişmiş korolara "dünyanın başlıca çocuk korosu" denmesi çok görülmemelidir. Herhalde Türk - Alman Kültür Derneğlndeki tertipleyiciler, bu açıdan bakılırsa, pek de haksız sayılmazlar.

Millî gelende

Aslında Batı ölçüsünde böyle korolar, hattâ bu mevsim Ankarayı ziyaret eden ve birçok Türk eleştirmecisine "fevkalâde, harikulade bir topluluk" yollu övücü yazılar bile yazdırtan çalgı toplulukları, olağanüstü değil, belki normal sayılabilecek seviyededir. Batıda müzik günlük hayata öylesine girmiştir ki halkın içinden, fertlerin teşebbüsleri ve birarada emek birliği etmesiyle sayısız son ve çalgı toplulukları türemektedir. Bunların arasından da dünyaya adını duyuran virtüöz orkestralar, kuvanistler, triyolar veya korolar ortaya çıkmaktadır

Bu durumu yaratan sebepler incelenirse geleneklerin ve çevrenin etkisinin ön plânda geldiği görülür. Batıda bazı ülkelerde, asırlar boyunca müzik, hayatın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Materyalizmin tesirinde kalan, herkesin daha çok para kazanmak gayesiyle bütün saatlerini çalışmakla geçirdiği atom çağında bile hafta sonlarım, yıllık tatillerini müzikle uğraşarak değerlendirmek o-oralarda normal bir itiyat halindedir.

Bunda okulun, ailenin ve hattâ ibadet tarzının etkilerini kabul etmemek imkânsızdır. Bilhassa çocuk korolarının kurulmasında bu faktörler çok yardımcı olmaktadır. Mamafih gelenekleri bakımından daha farklı bir gelişme göstermiş bulunan cemiyetlerde de Batınım iyi taraflarının adapte edilmesi hiçbir zaman imkânsız değil-

Schaumburg'lu Masal Şarkıcıları
Kuşlar gibi, cıvıl cıvıll.

dir. Adet ve geleneklerine çok bağlı ülkeler halkının bile, hatta bu geleneklerinden zerrece fedakarlık etmeksizin, iyi ve ileri metodlara uyuverdiğinin sayısız misalleri vardır.

Memleketimizde çok sesli koro • serlerinin ve bizzat koroların geliştirilmesi yönünde 1935 ile 1950 yılları arasında bir gayret gösterilmiş, bestecilerimiz birçok armonize halk türküleri yazmışlar, daha da ileri giderek aslında form bakımından geleneklerimizle yabancı olan, "kantat" ve "oratoryo" gibi, besteler yapmışlardır. Türk sanat müziğinin "altın devri" sayılabilecek olan bu devrede bestelenen veya armonize edilen eserlerin bir kısmı söylenmeye söylenmeye artık unutulmaya yüztutmuş gibidir gayet biran için bu eserlerin tutulmadığı veya bir tecrübe devresinin ürünleri oldukları ileri sürülüp bu iddia kabul edilse dahi, bestecilerimizin neden bu yolda yeni ve daha mükemmel eserler verecek şekilde çalışmadıklarını sormak gerektir.

Koroların, halk türküleri armonizasyonu yoluyla Batı müziğine geçişte, halk eğitimi için nekadar büyük faydalar sağladığı münakaşa götürmez. Bir koronun kurulması ne büyük masraflara, ne muazzam bütçeye, hattâ ne de virtüöz hançerelere ihtiyaç gösterir. Buna rağmen memleketimizde hâlâ sürekli olarak faaliyette bulunan -Ankara ve İstanbuldaki opera korolarından gayri - kaç profesyonel veya amatör koro vardır? Müzik öğretimi yapan müesseselerimizde bile bir daimî koro mevcut değildir. Toplama üyelerle yapılan geçici çalışmalar da hiçbir esaslı fayda sağlamamaktadır.

O halde kabahat kimdedir? Folklor kaynakları -1930 sıralarında Türkiyeyi ziyaret eden ve Toroslarda yaptığı gezilerle halk müziğimizi etüd eden büyük besteci Belâ Bartok'un da belirttiği gibi-, bir hazine değerinde olan, hevesli, anlayışlı ve ileri fikirli bir gençlik kütlesine mâlik bulunan bu bakir ülkenin öz kaynaklarım işleyeceğine, yabancı ülkelerdeki burslar peşinde koşanlarda mı, yoksa besteciliği millî karakterinden çıkarıp teknolojinin -müziğe tatbikinden ibaret melez ve gerçek sanattaki değeri çok meçhul alanlara saptıranlarda mı? Sorulması daima mümkün bunun gibi birçok soruların tek cevabı aydınlarımızın en güzide zümresini teşkil eden bestecilerimizin memleket hayatında gerektiği kadar aktif ve verimli duruma, her nedense, bir türlü gelemedikleridir. Bunda da, öyle sanıldığı gibi. Konservatuar Yasasının bir türlü çıkmayışının veya elde Konser Salonu bulunmayışının hiç mi hiç tesiri olmasa, gerektir.

R A D Y O

Teşkilât

Yenilik

Ankara Radyosu onbeş günden beri yeni yöneticilerle çalışmaktadır. Müdür, Türk Müziği Yayınları Şefi, Başmühendis ve İdari İşler Şefi başkent radyosunu yönetenlerin başında görünen yeni kimselerdir. Diğer servislerde de, radyoculuk ve radyoculukla ilgili alanlarda tanınmış kimseler vardır.

Bu yöneticilerden yeni bir radyoculuk anlayışı, doyurucu programlar ve gerçekten millete faydalı olabilecek bir radyo beklenebir Herhalde bu soruyu sormak için vakit rok erkendir. Fakat sabrı tükenen dinleyicinin daha fazla beklemeye tahammülü olmadığını da ilgililere hatırlatmak gerekir.

Ankara Radyosunun yeni yöneticileri eskiden de radyo içinde başka görevlerde bulunmuş veya bir iki yıl önce aynı işte çalışmış kimselerdir. Radyoyu, radyonun çalışma şeklini, radyodaki elemanların durumlarını ve dertleri gayet iyi bilmektedirler. Aralarında başkent radyosuna yıllarca emek verenler çoğunluktadır. Bu yöneticilerin yerine başkalarını bulmak ta bir o kadar zordur

Herşeye rağmen, Ankara Radyosunun başarıya ulaşmasını beklemekte pek o kadar kolay olmıyacaktır. Bunun sebeplerinin başında, bir zamanlar AKİS'in radyo yazılarını hazırlayan şimdiki Radyo Müdürünün belirttiği noktalar yoktur. Gerçi bu noktalar da çok önemlidir, fakat yalnız eleman eğitimi, ücret, radyo yönetmeliği hazırlama, radyonun tarafsızlığını kesinleştiren bir kanun çıkarma meselelerini yoluna koymak Ankara Radyosunu değil, herhangi bir radyoyu bile başarıya ulaştırmak için yetmesi Bir radyo yönetiminde aranan en önemli unsur, Ankara Radyosunda yıllardan beri görülmeyen özelliklerden biridir. Ankara Radyosu bundan önce de değerli yöneticileri içinde toplamış, çeşitli sanatçıların tanınmasına sebep olmuş ve dinleyicinin merakla izlediği programlar yayınlamıştır. Fakat aynı radyo yönetiminde personel arasında sıkı bir işbirliği, birbirinin görgüsüne ve bilgisine saygı ve tam anlamıyla bir ekip çalışması çok Bnder görülmüştür.

Yenileştirme çabaları

Bugün Ankara Radyosu çeşitli söz programlarım kaldırmış bulunmaktadır. Onların yerine bir iki tane yeni program hazırlanacaktır. Bu arada, Türk Müziği Yayınları esaslı bir revizyondan geçirilmektedir. Bu revizyonun etkilerini, pek sık olmasa dahi, müzik programlarında farketmek mümkün olmaktadır. Bütün bunlardan başka, radyonun çalışma sisteminde geniş çapta değişiklikler ya-' pılmakta ve herşeyin, ihtiyaçları basit şekilde karşılayabilecek bir düzene girmesi sağlanmağa çalışılmaktadır. Bütün bu yapılanların sonuçları hakkında bir fikir sahibi olabilmek için zaman daha çok erkendir.

Bununla beraber, acaba başkent radyosunu yönetenlerin arasında bir anlayış, beraber çalışma azmi, birbirlerine inanç ve ekip çalışması isteği var mıdır? Bunu da daha ilerde, Ankara Radyosunun yeni programlarını dinlerken kestirmek mümkün olacaktır. Bu birlik ve beraberlik kurulduğu takdirde yaratılacak olan hava zamanla bütün personele de yayılacak ve muazzam bir kitle tarafından izlenen başkent radyosunun çalışmasını ahenkleştirmek te bu şekilde mümkün olacaktır.

Bu arada Türkiye Radyolarına bir yön vermesi beklenen "Türkiye Radyo ve Televizyon Genel Müdürlüğü Kanunu"nun da çıkmasını sağlayacak çalışmaların sonuçlanması şarttır. Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığında bu konuda bir hayli emek sarfedildtği halde, kanun tasarısı halen Türkiye Büyük Millet Meclisine sevkedilmemiştir.

TİYATRO

İstanbul

Sahneye çıkan "Gazeteci"

İstanbul Şehir Tiyatrosunun sahneye koyduğu "Gazeteciden Dost", son yıllarda toplum hayatımızda belki her zamandan çok önem kazanan "gazete"yi ve "gazeteci"yi bir kere daha sahneye çıkarıyor. "Gazete ve gazeteci" açısından toplumu kemiren kötülüklere parmak basmak istiyor.

Sevgi Sanlının "Dilsizlerin Dili", Turgut Özakmanın "Güneşte On Kişi"si, Refik Erduranın "İkinci Baskı"-; sı, Recep Bilgine'ln "Gazeteciden Dost" adını taşıyan ilk tiyatro denemesinden önce, başka başka şekiller altında, az çok aynı temayı işlemişlerdir.

Recep Bilginerin oyunu, yakm zamanlara kadar hikayesi kulaktan kulağa çok yayılan, çok bilinen nüfuz ticaretinin bir yeni örneğini ramp ışığına tutuyor. Salonlarını dalavereci iş adamlarının, Bakan gözdelerini. çekinilen ama elde edilmek istenen ta--ınmış gazetecilerin uğrağı haline getirmiş, çıkarını bunda bulmuş bir sosyete hanımı, avucunun içine aldığı saf bir Bakandan, açıkgöz, bir iş adamının ekmeğine yağ süren kararları - dolgun komisyonlar karşılığı koparmanın yolunu bilen bir yosma, kadınlığını her zaman kocasının işlerini yoluna koymak için değil, biraz da kendi keyfi için kullanmasını bilen bir başka yosma, bu çevre içinde her çeşit kadınla düşüp kalkan, gene de gerçeği yazarak ödevini yerine getirmekten geri kalmıyan, sonunda gönül rahatlığını kendisini sabırla bekleyen temiz yürekli gençkıza dönmekte bulan yakışıklı gazeteci, ona doğru yolu gösteren Amca bey ve... havayı değiştirmek, biraz neşelendirmek için ağzını açması yeten toy bir muhabir... İşte yazarın kullandığı malzeme. Recep Bilginer bu malzeme ile bir dram yasmayı düşünmüş, sonra komedide karar kılmış olduğunu söylüyor. Ama sonuç gene ilk düşündüğü gibi olmuştur, ilk denemede bu kadar yanlışlık olur...

Sahnedeki oyun

Yazar konuyu da, olanı olacağı da

apaçık ortaya koyduğu, seyircinin merakım çekecek bir şey bırakmadığı, çözülmesi beklenecek bir "düğüm" de atmadığı için, oyunu sahneye koyana fazla bir imkân vermemiştir. Öyle iken Tunç Yalmanın sahne düzeni derlitoplu ve "havalı"dır. Hiç değilse "sıkmadan" oyunu seyrettiriyor.

bellibaşlı rollerde gene Tunç Yalman Sevimli bir gazeteci yüzü çiziyor. "Durgun"luğu, "ciddi"liği kadınların hoşuna gittiği anlaşılan bir gazeteci tipi.. Sevim'de Gül Gülgûn, Hicran'da Hümaşan Göker iki değişik "yosma" tipini ellerinden geldiği kadar canlandırmıya çalışıyorlar. Vurgun peşinde koşan, geniş mezhepli Ragıb'ı Kemal Bekir Manav bütün soğukluğu ile yaşatmakta hiç zorluk çekmiyor. .

Ankara

"Ocak"ta başarı

Devlet Tiyatrosunun Üçüncü Tiyatroda sahneye koyduğu "Ocak". iki yönlü bir başarıyla seyirciyi doyuruyor, önce yazarın başarısı. Turgut Özakman geçen mevsim "Kanaviçe" ile yarattığı hayal kırıklığını yeni oyunuyla gidermiştir Hatta "Pembe Evin Kaderi", "Güneşte On Kişi" ile verdiği umutları gerçekleştirmek gücünde olduğunu göstermiştir. Atom çağının sorunlarını yeni bir Nuh hikayesiyle cevaplandırmıya çalıştığı "Tufan"dan ve "suçluluk" problemi işlemek istediği "Duvarların ötesi"nden bu yana "Ocak", yazarın en başarılı oyunu olarak belirmektedir,

Turgut Özakmanın başarısı, birişçi ailesinin sosyal portresini çizerken bu ailenin her ferdini harekete getiren, birbiriyle çatıştıran, sonra uzlaştırıp birleştiren geleneksel alışkantokları, peşin hükümleri, beşerî zaafları ve nihayet "ocağa bağlılık" duygusunu açık, kesin ve ölçülü bîr dozda duyurmuş olmasındadır.

"Ocak"ın bellibaşlı bir vakası, bir düğümü yok. Tarık Usta'nın etrafında cefakâr, çilekeş, yokluk ve sefalet içinde paşalar, konaklar, halayıklar sayıklayan inmeli bir Büyükannenin ve. her biri ayrı telden çalan yetişmiş çocukların, acı, kata gerçekler karşısında "hayal edebildikleri nisbette" yaşadıkları hayatın ta kendisidir bu, Mutluluğu bu köhne, bu kasvetli aile ocağının, baba evinin dışında bulacaklarım umanlanın her kaçış, kurtuluş denemesi fiyasko ile sonuçlanacaktır. Kaçtığı delikanlıda aradığını bulamıyan Sevda, girdiği işte tutunamıyan âvâre Nihat tek teselliyi gene "Ocak"a dönmekte bulacaklardır. Yazar, olayları bir kişinin etrafında toplamamak usluluğunu göstermiş, bu sayede kişilerinin hepsi, her biri, ayrı ayrı beliren, inandırıcı karakter çizgileri taşıyor, gerçek varlıklar olarak sahnede yaşıyorlar. Yazara bulunabilecek tek kusur, belki, bazı çatışma, ayrılma, dönüş ve uzlaşma sahnelerine lüzumundan fazla bir ifade vermiş olması, seyircinin zayıf tarafına dokunmasıdır Ama bu sahnelerin etkisini ayarlamak sahneye koyucunun her zaman elindedir.

İstanbul Şehir Tiyatrosunda "Gazeteciden Dost"

Dostluk kantarla...

Beklenen Üç Kanun

XI

Lütfi AY

Milli Eğitim Şûrasından geçen ve bir an önce kanunlaşması beklenen üç önemli tasarıdan biri de "Bölge Tiyatroları Kanunu Tasarısı"dır. Anadolu şehirlerimiz, en tesirli, en verimli halk eğitimi araçlarından biri olan tiyatro sanatından yüzyıllardanberi yoksun kalmıştır. Yurt ölçüsünde girişilmek istenen kültür kalkınmasında bu araçtan faydalanmanın zamanı çoktan geldiğini Adana, İzmir ve Bursada beş yıldanberi devam etmekte olan denemeler açıkça göstermiştir. O denemeler sayesindedir ki, şimdi Eskişehir de bir "Oda Tiyatrosu"na kavuşabilmiştir.

Öncülük ödevini gören şimdiki Adana Tiyatrosu Adana Belediyesinin, İzmir ve Bursa Tiyatroları Devlet Tiyatrosunun, Eskişehir tiyatrosu da bir avuç ülkücü gencin gayretiyle çalışmalarını yürütebiliyorlar. Oysa. ki Adana ve Eskişehir tiyatrolarının Belediye yardımıyla, gençlerin gayretiyle karşılanamıyacak bütçe, kadro, nepertuvar ve personel ihtiyaçları vardır. İzmir ve Bursa tiyatrolarına gelince, bunlar Devlet Tiyatrosuna, her geçen gün biraz daha ağırlaşan bir yük olmaktadırlar. Çünkü merkeze ait sanatçı ve teknisyen kadrolarıyla, merkezden gönderilen oyunlar, dekorlar, kostümlerle faaliyette bulunabilmekte, bu yüzden merkezdeki çalışmalara tesir etmektedirler. Bu yüzden en az 40-50 sanatçı ve teknisyen, Ankara dışında, devamlı bir göç halindedir. Bu yüzden Ankarada oynanan oyunların rol dağıtımı her zaman istenildiği gibi yapılamamaktadır. Bu yüzden Devlet sahnelerinin genel sanat seviyesi, zaman zaman, dengesini kaybetmektedir. Bu yüzden Devlet Tiyatrosu kendi bütçesinden yüzbinlerce lirayı, her yıl, Bölge tiyatroları için harcamak zorunda kalmaktadır. Daha önemlisi, Ankara sahnelerinin ihtiyacı için düzenlenen repertuvar, çoğu zaman, bölge seyircisinin yeni yeni gelişmekte olan tiyatro zevkine, anlayışına uymamaktadır.

Hangi açıdan bakarsak bakalım, kendi bütçelerine, kendi kadrolarına, kendi repertuvarlarına sahibolacak bağımsız Bölge Tiyatrolarının kurulması, artık zorunlu bir hal almaktadır. Hazırlanan tasarıya göre, Bölge Tiyatroları, Ankarada kurulacak küçük bir Merkezde hazırlıkları yapılarak açılacak ve sanat çalışmalarını tamamiyle bağımsız olarak, kendi imkanları ve teşkilatıyla yürütecektir.

Burada Bölge Tiyatroları kanununda yer alması gereken en önemli hükümleri hatırlatmakta fayda görüyoruz :

1— Bölge Tiyatroları tüzel kişiliğe sahibolmab, sanat, teknik ve idare işleri kendi müdürlerinin sorumluluğu altında yürütülmelidir.

2— Bölge Tiyatroları müdürlüklerine meslekten yetişmiş, tecrübeli sahne adamları getirilmeli, en az üç yıllık sözleşmelerle işe alınmalı, her bakımdan tatmin edilmeleri için de kendilerine yüksek ücret verilmelidir.

3— Bu tiyatrolara sanatçı, teknisyen ve uzman bulmakta güçlük çekilmemesi için, onlara da -merkezlerde çalışanlara nisbetle- daha yüksek ücret ve lojman verilmelidir.

4— Bu tiyatrolar bulundukları yerlerde stüdyolar açabilmeli, yerli istidatları geliştirerek bunlardan faydalanmalıdırlar.

5— Bölge Tiyatroları, kendi bölge merkezlerinin sınırı içine giren civar illere, ilçelere, hatta köylere turneler tertipleyerek bütün bölgeyi kapsayan bir tiyatro hareketi yaratmalıdırlar.

6— Bu hareketi desteklemek üzere ilgili. Belediye bütçelerinden Bölge Tiyatrolarına bir hisse veya ödenek ayrılmalıdır.

Bu kanun çıktığı gün memleket tiyatrosu hesabına hayırlı ve ileri bir adım atılmış, sanat büyük şehirlere vergi bir lüks sayılmaktan kurtulmuş, halkın, bütün yurttaşların hizmetine verilmiş olacaktır.

Sahnedeki koyun

"Ocak"ta ikinci başarı, doğrudan 'doğruya Ergin Orbeytn eseridir. Çoktanberi ilk defa, bir yerli oyunda, bütün halinde birbirini tamamlayan bir oyun, aynı yorum çerçevesinde kalan bir ifade temsile hakim olmuş, onu yönetmiştir.

Bellibaşlı rollerden Tarık Ustada İlyas Avcı. Safiye'de Beyhan Hürol, Büyükanne'de Nurşen Özkul, usta ressamların fırçasından çıkmış portrelerden farksız yüzler çizmişlerdir Sevda'da Hepşen Akar, Fazıl'da Ekmel Hürol, Nihat'da Boz» kurt Kuruç, Özcan'da Savaş Başar, hayat ve umut dolu gençleri, sıcak, diri ve inandırıcı bir oyunla yaşatmışlardır.

Baltacı - Katherina...

Haldun Tanerin Küçük Tiyatroda oynanan yeni oyunu, iki bölüm ve on iki tabloda, Türk tarihinin, üzerinde çok tartışılmış, çok bilinen bir sayfasını Prut savaşı île Baltacı - Katherina hikâyesini sahneye çıkarıyor.

Geçen mevsim İstanbulda da oynanmış olan "Lütfen Dokunmayın!" yasarın en başarılı komedisi sayılmalıdır. Müzede, yabancı ziyaretçilerin hayranlıkla seyrettikleri Baltaca»» çadır direği etrafından başlayan tarih tartışması, birkaç defa ve her yoruma göre başka başka açıdan, Baltacı - Katerina buluşmasını canlandırıyor, Bir yoruma göre Baltacı bir kadın budalası, elde ettiği büyük zaferi değerlendirmesini bilememiş, akılsız bir komutandır. Bir yoruma göre, fazla ölçüp biçen, fazla medeni, iyi niyetine kurban gitmiş, anlaşılamamış bir devlet adamıdır. Bir yoruma göre de savaştan, kan akıtmaktan nefret eden, şair ruhlu tor ülkücü... Haldun Tanerin kişileri, tarihi kendi mizaçlarına göre duyan ve yaşıyan kişilerdir.

Sahnedeki oyun

Ragıp Haykır, Refik Brenin realist dekorları içinde, canlı, tempolu bir oyunla eseri sahneye koymuştur. Ama ilhamını hayal gücünden alan böyle çok tablolu bir oyuna stilize dekorlar çok daha uygun düşerdi. O zaman, geçmişe ait tarihi sahneleri, tül üzerine boyanmış fon panosunu aydınlatarak, onun arkasında canlandırmak gibi, artık unutulmuş bir usûle de başvurmıya lüzum kalmazdı.

Bellibaşlı rollerden tarihçi Nesip'te Ali Algın, doktora öğrencisi Sevgi'de Gülcan Ocalır canlı, ifadeli oyunlarıyla dikkati çekmişlerdir. Öteki roller, ne yazık ki iyi dağıtılmamış, iyi de oynanamamıştır. Hele Sevginin sevgilisi Oktay'da Önder Alkım ölçüsüz, dengesiz oyunu, yersiz tonlarıyla oyunun en güzel sahnelerini gölgede bırakmıştır.

S İ N E M A

Filmler

"Rocco ve..."

Savaş sonrası İtalyan sinemasındaki Neo - realizmin öncülerinden Luchino Visconti'nin yeni filmi "Rocco e i suoi fratelli - Düşman Kardeşler", Güneyden Kuzeydeki büyük şehre göç eden Rosaria - Katina Paxinou- ve oğullarının büyük şehirle uzlaşmayan yaşama serüvenlerinin hikâyesini anlatmaktadır. Aileyi yerlerinden yurtlarından eden, köksüz ve havada bir toprak reformudur. Çağdaş İtalyan yazarlarından Carlo Levi faşist Mııssolini çağından günümüze kadar bir türlü çözümlenmeyen "Güney Problemi"ni "İsa Bu Köye Uğramadı" adlı romanında enine boyuna incelemektedir. Yaşama çevresinin darlığı, sömürme gücünü elde etmek için durmadan sürüp giden savaş, işsizdik, özel ve politik menfaatlerin karmaşıklığı sonunda, hayatlarını kendileri kuracak güçte olanlar köylerini kasabalarını bırakarak büyük şehre göçmektedirler. Köksüz ve sağlam bir temele oturtulmamış reform da kurtarıcı ve düzenleyici bir nitelik getirmemiştir.

Visconti de yazar Levi'nin düşündüklerinden, ya da söylediklerinden fite başka birşey düşünüp söylememektedir "Rocco e i suoi fratelli . Düşman Kardeşler" ferdi davranışlar içinde bir topluluğun, toplumda bir parçanın hikâyesidir. Dört oğluyla Güneyden kalkıp gelen Rosaria, bütün umud-anu büyük şehirde oturan ilk oğlu Vincenzo'ya - Spiros Focas- bağlamıştır. Fakat daha ilk karşılaşmada ki nişan töreninde iki yörenin gelenek çi davranışları birbirleriyle şiddetli çatışıyor ve ana Rosaria, oğullarını önüne kattığı gibi, gelecekteki gelini Ginetta'nın -Claudla Cardinale- evinden çıkıp gidiyor. Büyük şehirle bu ilk etkili karşılaşmadan sonra aile asıl önemli problemle, işsizlikle burun buruna geliyor. Büyük oğul boksörlük yapmaktadır. Ama bu işini" sevmiyor, kötü ve çirkin bir iş sayıyor kardeşleriyle bir olup sokaklarda kar küremeyi boksörlüğe tercih ediyor. Yavaş yavaş aile büyük şahire ısınmağa başlamıştır.

Bağların kopuşu

Bu alışma sonucu Rosaria'nın ailede ki gelenekçi, yâni ataerkil baskı gücü azalmakta, ailede her üye kendi başına buyrukluğa doğru yönelmektedir. Simone - Renato Salvatort - meslek olarak boksu seçiyor. Rocco -Alain Delon- ki sürekli olarak Simone'nin hayranıdır- ağabeyinin ardından ayrılmıyor. Büyük şehre yenilmemek için şimdilik uzlaşmanın yararlı olacağını sezinleyen tek aile üyesi Ciro -Max Cartler- dur. Gece kurslarına yazılıyor, zenaat öğreniyor ve ağır ağır gerçeklere varıyor.

Hikâye, en olumlu tip olan Ciro'yu bir kenara bırakarak, Simone ve Rocco arasında eş bir paralellikte yürütülmektedir. Araya bağımsızlığını herşeyin üstünde tutan bir genç kadın, Nadia -Annie Girardot- da karışıyor. Nadia, normal akışı beklenmedik bir değiştirme gücüne sahiptir. İlk münasebet Simone ile Nadia arasında kuruluyor.

Visconti kahramanlarının kişilikleri, aşağı yukarı romancı Levi'nin çizdiği kişiliklere uygunluk taşımaktadır. Aşklarında coşkunluktan, umuttan çok, bir çeşit tevekkül olan, ellerine geçeni kuş gibi de olsa kaçırmamak için her çareye başvuran, konuşmadan şıp diye anlaşıveren kişilerdir, Ahlâkın sertliği, kıskançlıklar, adam öldürmeler, intikam almalara götüren vahşi bir şeref duygusu..

Acı zafer

Her türlü bağlarından kopup büyük şehirle bağdaşamayan Simone, giderek küçülmeye ve kaybolmaya başlıyor. Nadia durumu anlıyor ve Slmone'den uzaklaşmaya başlıyor. Fakat Rocco, efsanenin yıkılmasına ve darmadağın olmasına bir türlü boyun eğmek istemiyor. Bu boyun eğmeyiş, oluşa karşı direniş, Nadia - Rocco aşkının bağlanması, devam etmesi ve Simone'nin kardeşinin gözü önünde eski sevgilisine zorla saldırısıyla bile büyük değişmelere uğramıyor. Rocco, küçülüp dağılan, kaybolmaya yüztutmuş Simone için budalalığa varan İsaca bir davranışla hâlâ Simone'ye destek olmaya çalışıyor. Durmadan affediyor, durmadan hoş görüyor, dur» madan kurtuluşunu bekliyor. Borçlarını üzerine alışı, Nadia'yı zorla Simone'ye döndürüşü, kangrenden kurtulmak için kolun kesilip atılmasından yana olan bilinçli Ciro'nun polise ihbar için gidişine engel olmaya çalışması, hep bu yüzdendir. Ama Rocco'nun ve onun benzeri kişilerin toplum içindeki boşuna savaşları hiç bir fayda vermiyeek, Slmone'lerle birlikte Rocco'lar da Ciroiarın karşısında ezilip silineceklerdir. Çünkü her iki tip de toplum için zararlıdır, düzeni bozucudur.

Visconti, hiç şüphesiz günümüz sinemasının en büyük ustalarından biridir. "Rocco e i suoi fratelli - Düşman Kardeşler", "La Notte Bianche- Beyaz Geceler" gibi ferdiyetçi ve budalaca bir aşk filmi değildir. Temelini iyi bir somandan ve iyi senaryo yazarlarından kurduğu filminde anlattıkları ve gösterdikleri yalnızca İtalya ve İtalyan toplumu ile ilgili problemler değildir. Bu tür problemleri her ülke seyircisi kendi toplumunda ve kendi toplumunun fertlerinde bulabilecektir. Visconti'nin büyüklüğü ve ustalığı da buradan gelmektedir.

Salvatori Delon ve Giravlot, "Düşman Kardeşler"de
"Köyden indim şehire - Şaşırdım birdenbire"

1962 BÜYÜK PURO - FAY MÜSABAKASINA *mutlaka katılınız*

1 TALİHLİYE

Bedava

1962 model, yepyeni bir

RAMBLER

AİLE ARABASI

RAMBLER 62, halen Amerikada en çok aranan ve en çok satılan arabalardandır. En küçük arabalardan daha ekonomiktir (4 şişe ile 210 km.) Puro Fabrikasının hediyesi Rambler 62'yi, İstanbul, Levent, Büyükdere Cad., Puro Tuvalet Sabunu ve Fay Temizleme Tozu Fabrikalarında bizzat görebilirsiniz

MÜSABAKAYA İŞTİRAK ÇOK KOLAYDIR:

3 adet Puro Tuvalet Sabunu ambalâjı ile birlikte 3 adet yuvarlak Fay Temizleme Tozu üst kapağı biriktiriniz. Bunları bir zarfa koyup zarfın arkasına açık adresinizi yazarak P. K. 572 İstanbul adresine en geç 25 Haziran akşamına kadar postalayınız

MÜHİM:

a) Mektuplarınızı katiyen taahhütlü göndermeyiniz (pratik güçlükler oluyor)

b) Zarfların üstüne P. K. 572 — İstanbul'dan başka birşey yazmayınız (Puro Fabrikası v. s. gibi)

PURO - FAY MÜSABAKASI TALİHLİLERİ 1 TEMMUZDA BELLİ OLACAK:

Müsabakaya iştirak edenler arasında Noter huzurunda yapılacak kur'a sonunda 1 talihli RAMBLER AİLE ARABASINI, 100 talihli bir düzine Puro, 100 talihli 1 düzine Fay, 100 talihli 1 kutu Arı Bisküisi kazanacaktır.

terkibinde bol köpüklü deterjan bulunan FAY TEMİZLEME TOZU, en iyi kalite ve kalitesine kıyasla piyasanın en ucuz temizleme tozudur

Köpüklü - Deterjanlı

Herşeyi Daha İyi Temizler

Terkibinde, krem hassaları bulunan PURO TUVALET SABUNU kalite mükemmeliyeti bakımından piyasada satın alabileceğiniz en âlâ Tuvalet Sabunu ve en müessir güzellik müstahzarıdır.

Bol Köpüklü ve Nefis Kokulu

PURO

Tuvalet Sabunları % de 100 saftır

Ziraat Bankasındaki
Tasarruflarınız
Size
UĞUR
ve
HUZUR
Getirir